

naš aero

7 • 83

naš aero

glasilo kemične, grafične
in papirne industrije celje

letnik XXII — številka 7

celje, november 1983

uredniški odbor

jože ahtik, dušan božič,

marjan buh, ivanka čater,

jože jazbec, janez korent,

zdenka penič, vera radič,

cvetka ramšak, miro ribežl,

cvetka robas, anica svet

svet glasila

albina cizej, karmen dovč,

zdravko kolar, stane lovrenčič,

bojan ogrevc, jelka sorčan

tehnično vodstvo

tone močenik

glavna in odgovorna urednica

jelisaveta podgornik

uredila

dora rovere

fotografije

boris trstenjak

tisk

aero, tozd grafika

za tiskarno drago vračun

naslov uredništva
kadrovski in splošni sektor aero
celje, čuprijska 10

po mnenju republiškega sekretariata za prosveto
in kulturo, št. 33-316/78, je glasilo naš aero
oproščeno temeljnega davka od prometa
proizvodov

glasilo izhaja desetkrat letno
naklada 2.300 izvodov

O GOSPODARSKI POLITIKI V LETU 1984

Uspešnost vsega gospodarskega razvoja v prihodnjem letu bo odvisna predvsem od tega, ali se bo gospodarska politika bolj ambiciozno lotila ukrepov, ki naj bi ustvarili pogoje za oživljanje proizvodnje in povečanje izvoza. V razmerah, ko bo treba tudi prihodnje leto vrniti približno 5,6 milijarde dolarjev zapadlih dolgov, to je okrog 8 odstotkov vsega družbenega proizvoda, bo celotno gospodarjenje sila odvisno od tega, ali bo gospodarstvu uspelo doseči višjo stopnjo rasti, ki bi temeljila na produktivnejšem delu in konkretnjši proizvodnji.

Razprave o zasnovi resolucije za 1984 leto so se že začele. Pri tem vsi soglašajo z cilji ekonomske politike za naslednje leto, kot so povečanje izvoza, predvsem na konvertibilno področje, oživljanje gospodarskih aktivnosti in izboljšanje razvoja, brzdane inflacije ter zboljšanje poleg zunanje tudi notranje likvidnosti. V osnutku resolucije za leto 1984, se ne ponavljajo le razvojni cilji iz letošnjega in prejšnjih let, temveč tudi način priprave in več ali manj vse dileme v zvezi z ukrepi, kako naj čim-

bolj uspešno uresničujemo dogovorjene in željene cilje.

Poglavitne dileme porajajo prikazna razmerja med proizvodnjo, izvozom in porabo. Družbeni proizvod naj bi se prihodnje leto realno zvišal za 1,7 odstotka, industrijska proizvodnja za 2 odstotka.

Izvoz blaga in storitev naj bi se povečal za 17 do 20 odstotkov, uvoz pa za približno 9 odstotkov.

Spričo predvidene rasti izvoza po stopnji do 20 % čakata gospodarstvo zlasti dve težavni nalogi, ki zadevata devizni priliv. Odplačati bomo morali že omenjene obveznosti do tujine ter materialov za tekočo proizvodnjo in osnovno oskrbo prebivalstva. Zahteva, ki jo pri tem postavlja gospodarstvo, so odločnejši ukrepi za razbremenitev izvoznikov, zagotovitev rednega in strokovnega izplačevanja izvoznih spodbud po kriterijih selekcije, ki so prilagojeni posebnostim, na posameznih trgih. Razpolagalna pravica z devizami mora omogočati reprodukcijo izvozne in

druge tržno zanimive proizvodnje in ki bo zadostna materialna podlaga za delovanje sistema samoupravnega povezovanja. Pomembno je, da se lahko določeni pogoji gospodarjenja od 1. februarja do konca decembra 1984 ne spremenijo.

V naši DO so že stekle aktivnosti v zvezi z izdelavo planskih dokumentov, za naslednje leto s ciljem, da zagotovimo, da se celoten plan sprejme že na začetku poslovnega leta. Nahajamo se tik pred aktivnostjo dogovora o poslovni politiki, opredeljeni na nivoju DO, pri čemer bomo morali upoštevati tudi že sprejeta izhodišča, za dolgoročni program ekonomske stabilizacije. Novost v programu aktivnosti za izdelavo plana 1984 je aktivnost tekočega spremljanja dela v zvezi z izdelavo plana oz. drugimi besedami povedano, informiranju je dana posebna pozornost. V naših informativnih glasilih, bo tako možno tekoče oblikovanje in ustvarjanje tako pomembnega dokumenta kot je plan za naslednje poslovno leto.

Glavna in odgovorna urednica

PRIPRAVE NA PLAN 1984 SO SE ŽE ZAČELE

Mesec september je čas, ko se začnejo aktivnosti v zvezi z izdelavo planskih dokumentov za naslednje leto. Glede na že ustaljeno prakso smo poslali vsem zadolženim nosilcem planiranja mrežni program aktivnosti in nekaj uvodnih napotkov o pristopu k planiranju za leto 1984.

Vsako leto ponovno ugotavljamo, da planske dokumente sprejemamo zelo pozno, praktično sredi leta, ko že izvajamo poslovno politiko za tekoče leto. Res je, da osnovne elemente poslovanja sicer sprejemamo v začetku leta (plan proizvodnje, plan zaposlenih) vendar se kompletan plan zaradi objektivnih in subjektivnih razlogov zavleče tja do polletja. S takšnim načinom dela moramo prenehati oz. zagotoviti moramo, da se celoten plan sprejme na začetku poslovnega leta. Le na ta način bomo dosegli cilj in namen, zaradi katerih se planski dokumenti sprejemajo.

Kako to doseči?

1. Po terminskem programu dela je predviden začetek planskih aktivnosti konec septembra 1983 in zaključek planskih aktivnosti v mesecu februarju 1984. Iz mrežnega plana je razvidno, da se prve aktivnosti začnejo kasneje kot pretekla leta in zaključijo prej kot v preteklosti. Izkušnje preteklih let namreč kažejo, da zaradi nepoznavanja pogojev gospodarjenja in njihovega stalnega spreminjanja, tudi planske aktivnosti že na vsem začetku kasnijo. Zato smo prve kritične aktivnosti postavili na konec septembra in v mesec oktober, ko bodo poznani tudi osnovni pogoji gospodarjenja za leto 1984. Poleg tega nam določene usmeritve dajejo tudi separati Kraigherjeve komisije in naši srednjeročni plani oz. njihova konkretizacija za plansko leto 1984.

Ob upoštevanju teh globalnih usmeritev, po drugi strani pa omejitvenih faktorjev, ki se predvidevajo v letu 1984, je možno z

najpopolnejšimi planskimi aktivnostmi za leto 1984 zaključiti koncem leta 1983 oz. v začetku leta 1984. Opremljeni so roki in nosilci za realizacijo posameznih nalog. Zato, da bi dejansko dosegli uresničevanje aktivnosti po mrežnem planu je nujno potrebno:

1. Vsak zadolženi nosilec aktivnosti mora dosledno, pravočasno in kvalitetno opraviti svoje naloge:

2. Vsi zadolženi nosilci aktivnosti morajo svoje naloge izvajati skladno z dogovorjeno poslovno politiko opredeljeno na nivoju DO AERO za leto 1984.

3. Pri tem morajo upoštevati tudi že sprejeta izhodišča za dolgoročni program ekonomske stabilizacije na nivoju DO AERO, kot tudi konkretizacijo programov po posameznih TOZD in DSSS.

4. Nadaljnji izredno pomemben element je realnost planiranja. Zato je ena od najpomembnejših aktivnosti opredelitev poslovne politike DO AERO za leto 1984. Leto mora izhajati iz realnih možnosti poslovanja in mora bolj kot dosedaj upoštevati omejitvene faktorje gospodarjenja.

5. Najzahtevnejša in tudi največ časa zavzema faza vsklajevanja. Vendar prav tem aktivnostim bo pri pripravi plana za leto 1984 potrebno nameniti še več pozornosti kot doslej. Posebej opozarjamo na naslednje aktivnosti:

5. 1. Planske cene

— oblikovanje planskih cen gotovih proizvodov

— oblikovanje planskih cen surovin in repromateriala

— oblikovanje planskih cen tehničnega materiala in rezervnih delov;

ter izredno pomembna aktivnost oblikovanja planskih cen faznih proizvodov. Vse te aktivnosti morajo potekati istočasno na osnovi enotno opredeljenih izhodišč za oblikovanje planskih cen na nivoju DO AERO.

5. 2. Plan proizvodnje in prodaje ter omejitveni faktorji

Tu bi posebej opozorili na nujnost vsklajevanja plana prodaje na domačem trgu (externe in in-

terne) ter prodaje za izvoz, glede na devizno bilanco in glede na že sprejete obveznosti, ki izvirajo iz pogodb s kupci naših proizvodov oz. preko določenih aranžmajev.

5. 3. Plan devizne bilance

Vskladitev devizne bilance za leto 1984 po TOZD in na nivoju DO je ena od najpomembnejših, a istočasno tudi najbolj zahtevnih nalog pri opredeljevanju poslovne politike za leto 1984 kot tudi pri izdelavi bilance ekonomskih odnosov s tujino za leto 1984 po TOZD in za DO AERO. Ne bi se smela ponoviti praksa iz preteklih let, ko je bila devizna bilanca odraz želja in potreb in ne realnih možnosti našega izvoza oz. na drugi strani tudi uvoza. Nikomur ne koristi, da napišemo velike a težko uresničljive želje, če pa vemo, da je dejanski priliv odvisen le od doseženega izvoza ne pa od planskih predpostavk.

5. 4. Elementi celotnega prihodka

V kolikšni meri nam bo uspelo vsladiti vse najpomembnejše elemente poslovanja, je odvisno od enotnosti pristopa k planiranju. Tudi tu nas izkušnje preteklih let opozarjajo na to, da je nujno potrebna enotna metodologija in »vsaj približno enako realen plan« posameznih TOZD. Zato je toliko bolj pomembno vsklajeno planiranje med TOZD v okviru DO AERO, ker se zaradi tesne tehnološke, organizacijske in proizvodne povezanosti odraža tudi na ekonomskih učinkih poslovanja.

Kot strokovna služba ocenjujemo, da je možno z enotnim pristopom k planiranju skrajšati sam proces vsklajevanja in s tem tudi čas izdelave plana za leto 1984. Zato je tudi končni rok za izdelavo plana realen le v primeru, če bodo pristopi izdelavi plana med TOZD vsklajeni.

6. Odgovornost za izdelavo planskih dokumentov

Skladno z zakonom o planiranju je za oblikovanje poslovne politike in njenih globalnih ciljev v TOZD in DSSS je zadolžen individualni poslovodni organ, za

opredelitev poslovne politike na nivoju delovne organizacije pa glavni direktor oz. poslovni svet. Za strokovno izdelavo posameznih prvin poslovnega procesa so zadolžene ustrezne strokovne službe v TOZD in DSSS oz. nosilci opredeljeni v mrežnem planu. V končni fazi pa je za strokovno utemeljenost in realnost plana zadolžen in odgovoren poslovodni organ. Strokovna služba planiranja je zadolžena za izdelavo metodologije planiranja, pripravo variantnih predlogov rešitev, koordinacijo dela in pripravo strokovnih gradiv za vsklajevanje planskih aktivnosti.

7. Samoupravna pot sprejemanja letnih planskih dokumentov

Letni plan posreduje v javno razpravo delavski svet in ko je zaključena javna razprava, delavski svet tudi plan sprejme. V želji in potrebi, da poenostavimo celoten potek sprejemanja letnega plana, ne da bi pri tem okrnili vlogo samoupravnega odločanja, predlagamo postopek razprave o letnem planu, preko samoupravnih delovnih skupin in njegov sprejem na delavskem svetu.

8. Informacije

V mrežnem programu dela je posebej poudarjena aktivnost. »Tekoče sprejemanje dela v zvezi z izdelavo plana za leto 1984«, kar pomeni, da je to stalna naloga in da bi bili tako strokovni organi (poslovni svet, kolegij TOZD in DSSS) kot tudi samoupravni organi sproti oz. po potrebi informirani o poteku del predvsem pa o problemih in težavah, s katerimi se pri izdelavi letnega plana 1984 srečujemo. V ta namen tudi najširšemu krogu delavcev posredujemo to informacijo, ki daje navodila našega obnašanja pri izdelavi plana za leto 1984.

V nadaljevanju so podane tudi globalne usmeritve razvoja DO AERO in posameznih TOZD izhajajoč iz srednjeročnih planskih dokumentov 1981—85 za leto 1984 in iz zahtev dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije.

Pri opredeljevanju poslovne politike za leto 1984 je potrebno upoštevati:

— pogoje gospodarjenja, ki se predvidevajo v letu 1984;

— usmeritve, ki izhajajo iz že spremenjenih srednjeročnih planskih dokumentov DO AERO 1981—85 za leto 1984;

— dolgoročni program ekonomske stabilizacije in konkretni programi stabilizacije po TOZD in DSSS;

Kot eno izmed izhodišč za opredeljevanje poslovne politike za leto 1984 so tudi predvidevanja, ki izhajajo iz naših rebalansov srednjeročnih planov in ki se nanašajo na leto 1984. Pri tem so že upoštevani določeni zaostreni pogoji gospodarjenja iz leta 1983 in novi predpisi, ki zahtevajo večjo realnost tudi pri izdelavi planov. Vendar kljub izdelavi rebalansov srednjeročnih planov ugotavljamo, da so še vedno naši srednjeročni planski dokumenti nad realnimi predvidevanji, posebno kar zadeva plan investicij, plan izvoza pa tudi plan proizvodnje. Mislim, da ni odveč ponoviti, da smo k rebalansom srednjeročnih planov pristopili z namenom izdelave realnih predvidevanj za v bodoče, žal so še vedno ti plani bolj odraz želja kot pa dejanskih možnosti.

Zato je ena izmed prvih pomembnejših nalog, da v posamezni TOZD analizirajo obstoječe stanje in izdelajo oceno poslovanja do konca leta 1983 po najvažnejših elementih poslovanja (plan proizvodnje, plan zaposlenih), v TOZD Trženje izdelajo oceno izvoza in uvoza do konca leta in uskladijo devizno bilanco. Ustrezne strokovne službe v DSSS pa morajo oceniti, kolikšne so realne možnosti investiranja v letu 1984 glede na razpoložljiva sredstva za investicije, kot tudi glede na že zapadle, a neporavnane obveznosti iz leta 1983.

Analiza obstoječega stanja in ocena poslovanja do konca leta je še toliko pomembnejša, ker vemo, da pri nekaterih najpomembnejših kazalcih poslovanja ne dosegaмо planskih ciljev za leto 1983 in je seveda pomembno, da ocenimo koliko se tem planskim ciljem približamo, ker sicer bo toliko več obveznosti za leto 1984, kjer so tudi, izhajajoč iz srednjeročnih planov, naloge zelo zahtevne.

Zato je iz podatkov srednjeročnega plana za leto 1984 primerno upoštevati poleg absolutnih po-

datkov za leto 1984 tudi relativne podatke (indekse oz. stopnje rasti), pri tem pa ne zanemariti predvsem dejstva, da moramo slediti predvsem ciljem delovne organizacije kot celote in da se TOZD tem ciljem s svojimi plani morajo prilagoditi.

Usmeritve našega obnašanja v letu 1984 izhajajo tudi iz programa dolgoročne stabilizacije naše družbe. Plan 1984. leta izhaja iz opredelitve, da je potrebno gospodarsko stabilizacijo izvajati predvsem s povečanjem proizvodnje in izvoza, bolj kvalitetnim gospodarjenjem in povezovanjem v širšem družbenem prostoru.

S hitrejšim prilagajanjem proizvodnih programov pogojem gospodarjenja bi morala naraščati proizvodnja selektivno, predvsem tista, ki lahko neposredno ali posredno največ prispeva h konvertibilnemu izvozu, pa tudi k utemeljenemu nadomeščanju možnih surovin in opreme ter tista industrija, ki je pomembna za oskrbo domačega trga z najnujnejšimi proizvodi.

Proizvodnja bi se morala postopno prestrukturirati, v smeri tehnološko naprednejših proizvodnih programov. Tu ima pomembno vlogo razvojno raziskovalno delo, usmerjeno v tehnološki razvoj združenega dela, kar bi v končni fazi omogočilo povečanje proizvodnje in s tem povečan delež novoustvarjene vrednosti oziroma dohodka. To naj bi zagotovilo potrebno rast bruto osebnih dohodkov v primerjavi z zaposlenimi in rast akumulacije v primerjavi z angažiranimi sredstvi.

Dohodek bomo lahko povečali le s povečanjem proizvodnje, večjimi delovnimi rezultati živega dela, z izboljšavami v organizaciji dela, izrabljanjem notranjih rezerv, znižanjem režijskih stroškov, večjim vključevanjem raziskovalnega dela in inovatorstva, spodbujanjem in nagrajevanjem ustvarjalnega dela ter nadpoprečnih delovnih dosežkov in dela v težkih delovnih pogojih, izostritvijo odgovornosti do dela in prilagajanjem kadrovske politike tem zahtevam.

Sonja Krašovec

UPORABA SEVANJA PRI OPLEMENITENJU PAPIRJEV IN FOLIJ

Pri oplemenitenju papirjev in folij nanašamo na papir različne snovi, ki dajo papirju različne lastnosti. Tako lahko z nanosom silikona dobi papir vodoodbojnost, z nanosom lepila pa lepilne lastnosti. Vsa tehnologija oplemenitenja sestoji torej iz nanosa mase in sušenja oziroma polimerizacije mase pri določeni temperaturi.

V dobi energetske krize povzroča največ stroškov vsekakor sušenje in utrjevanje mase. Vedeti moramo, da je že sam izkoristek zaradi sevanja peči majhen zato stroški energije na proizvod močno naraščajo.

Prav ti problemi so napotili raziskovalce k razmišljanju, da bi uporabili energijo, ki bi se pri tem procesu bolj izkoristila. Ta energija je energija sevanja.

Ta energija se sprošča pri spremembah snovi v njenih najmanjših delcih, to je atomih. Tako lahko močno segrevanje materije povzroči oddajanje svetlobne energije. Če pa vzbujamo materijo z večjimi energijami, kot npr. z močnim električnim poljem pa se sproščajo mnogo večje energije v obliki röntgenske svetlobe. Največ energije pa dobimo pri jedrskih razpadih npr. v atomski centrali.

To so torej pojavi, kjer se sprošča energija, seveda različne jakosti. Dolgo jo že poznamo, da imajo visoko energijo tudi delci materije, ki jih pospešujemo do svetlobne hitrosti. To so lahko deli atomov npr. elektroni.

Ugotovili so, da je mogoče elektrone v električnem polju pospešiti do svetlobne hitrosti in tako dobiti sevanje z zelo visokimi energijami.

Sevanje predstavlja torej tok oziroma curek zelo hitrih elektronov. Raziskave so pokazale, da je ta curek zelo primeren za prej omenjene procese sušenja in zamreževanja polimerov.

Elektroni torej vstopajo v premazno maso in povzročijo v njej številne spremembe. Sprememba,

ki nas najbolj zanima je reakcija med komponentami v premazni masi. Seveda pa se materija upira vdoru elektronov in jih tako zavira, zato moramo odvisno od debeline premaza oziroma folije izbrati elektrone s primerno energijo.

Kako pa tvorimo tak curek elektronov?

Žica iz wolframa oddaja v vakuumu elektrone enakomerno na vse strani. Ker pa so elektroni električno negativno nabiti delci jih je mogoče usmeriti v curek in seveda tudi pospeševati z električno napetostjo. Ta napetost je lahko zelo velika in sega od 350.000 do tri milijone voltov. Večja ko je ta napetost, večja je tudi energija teh elektronov. Praktično to izvedemo tako, da elektrone, ki jih seva katoda pospešujemo v vakuumu v stekleni cevi na katero smo dovedli s pomočjo elektrod zelo visoko napetost. Izvedba te cevi je zelo zapletena zato se sama izdelava, ki ni stara več kot 15 let smatra kot zadnji hit tehnike in jo obvlada v svetu zelo malo firm.

Le-te so si tudi razdelile področje sevanja z energijami 150 do 500 keV in na visoke energije od 500 keV do 3 MeV.

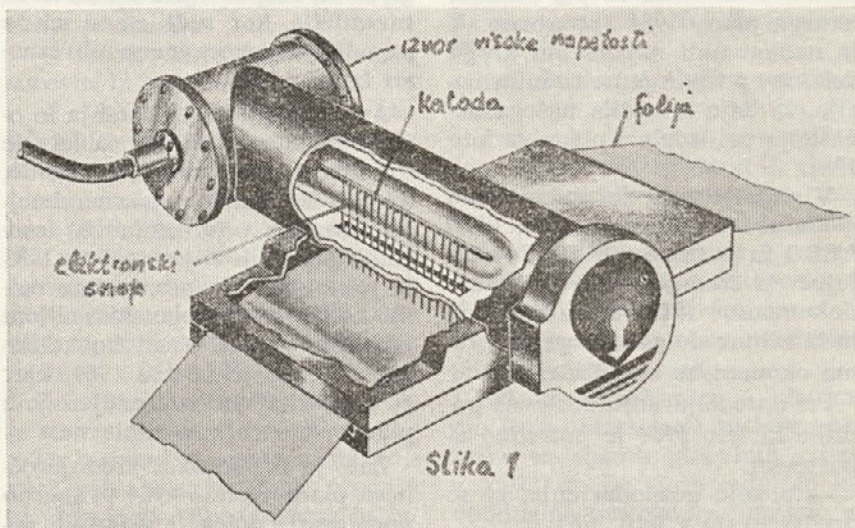
Iz tega sledi, da je tudi področje uporabe razdeljeno na sevanje z nizkimi energijami in na sevanje z visokimi energijami. Večja

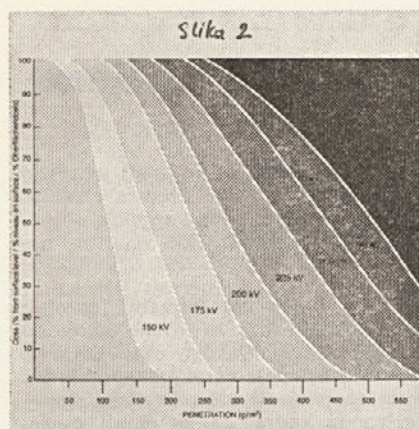
je energija elektronov, boljša mora biti tudi zaščita pred takim sevanjem. Tako je za nizke energije dovolj že svinčena pločevina za visoke energije, kjer je pospeševalna napetost tudi do 3 milijone voltov (3 MeV) pa je potreben betonski oklop debel preko 1,5 m.

Na področju zamreževanja polimernih premazov, kjer so debeline premaza zelo tanke, je torej dovoljna zelo nizka energija, ki ne presega 300 KeV.

Firma ESI je izdelala tak obsevalnik za nizke energije (Slika 1)

Elektroni, ki jih pospešujemo v vakuumu do energije 300 keV, izstopajo iz te cevi skozi posebno izvedeno okno. Tak snop elektronov pade na premazano folijo ali papir in povzroči v njem kemične spremembe. Ker pa ta premaz zavira elektrone mora biti seveda energija elektronov taka, da prodrejo prav do površine nosilca (papirja ali folije). Iz prakse so ugotovili, da je potrebno vsaj 80 % celotne energije (doze), da se premaz normalno zamrežuje. Iz tega podatka in iz krivulj ki nam jih prikazuje slika 2 lahko točno ugotovimo potrebno energijo elektronov. Tako so za kvalitetno zamreževanje premazov do 50 g/m² dovolj že elektroni z energijo 150 keV.

S tem, ko smo premaz z elektroni presvetlili še ni nujno, da bo v premazu stekla tudi reakcija. Predstavljajmo si materijo, kot gozd dreves v katerega streljamo s puško. Vsako zrno gotovo ne bo zadelo drevesa. Tako je tudi z elektroni.

Da ta pojav preprečimo, povečamo število elektronov v curku in s tem tudi verjetnost, da bo elektron zadel molekulo in tako povzročil kemijsko reakcijo. Govorimo o energiji, ki jo je sprejela masna enota materije in jo imenujemo tudi doza (enota je Mrad). Za molekule, ki slabše reagirajo moramo torej uporabiti večjo dozo sevanja. Ker je v sevalniku konstanten tok elektronov lahko število elektronov oziroma dozo spreminjamo s hitrostjo folije pod obsevalnikom.

Za primerjavo navajamo hitrosti oziroma doze za različne premaze:

zamreževanje tiskarskih barv
zamreževanje lakov
kaširanje, sam. lepila
silikoniziranje
zamreževanje plastičnih filmov
400 m/min doza 0,75 Mrad
200 m/min doza 1,5 Mrad
150 m/min. doza 2,0 Mrad
100 m/min. doza 3,0 Mrad
50 m/min. doza 6,0 Mrad

Iz tabele je razvidno, da poteka zamreževanje pri zelo visokih hitrostih, ki jih lahko še povečamo, če uporabimo dvostopenjski obsevalnik. Energije so v primerjavi s toplotnimi zelo majhne in v primerjavi ne presegajo 30 % energije, ki jo uporabimo pri konvekcijskem segrevanju, za enak efekt zamreževanja.

To sta dve bistveni prednosti sistema utrjevanja z elektroni, če le tega obravnavamo s stališča energije. Naslednja prednost pa je, da za ta postopek niso potrebna topila in tu spet prihranimo del denarja. Na folijo ali papir nanašamo namreč nezamrežene komponente, ki pa so tekoče in jih šele elektroni utrdijo v npr. samolepilni film.

Slabost postopka pa so stroški investicije za ta zamreževalnik. Ker pa je mogoče tak obsevalnik montirati na vsak premazovalni stroj, je tako nujno potrebna samo investicija za zamreževalnik.

Uporabnost tega sistema zamreževanja je zelo široka in bi zato omenili le to, da firme, ki imajo podoben proizvodni program, kot naša DO že razvijajo samolepilne materiale na tej ba-

zi, silikonizirajo papir po tem postopku in končno tudi, da se v svetu že uveljavlja lakiranje in tiskanje z barvami, ki jih zamrežujejo po postopku obsevanja z elektroni.

Področje je torej sorazmerno novo in sovпада z našim proizvodnim programom. Zato bi morali v teh časih, ko nas pesti hudo pomanjkanje energije pomisliti tudi na možnost uporabe tega načina zamreževanja pri proizvodnji naših samolepilnih materialov, silikoniziranega papirja in ne nazadnje celo pri tisku.

Opomba: Članek je povzet iz gradiva za 7. Münchener Klebstoff — und Verarbeitungs — seminar, ki je bil leta 1982 v Münchnu.

Marjan Grašič

BILI SMO V ČUPRIJI

Ob deseti obletnici skupnega obrata Aera in Mladosti iz Čuprije smo bili povabljeni na proslavo tega jubileja. Jubilejni dan je 3. oktober, kajti natanko na ta dan pred desetimi leti se je pričela proizvodnja v tem skupnem obratu za izdelavo samolepilnih etiket.

Iz Celja smo odpotovali že v soboto in smo si v nedeljo za uvod v praznovanje jubileja ogledali prijateljsko rokometno tekmo med ekipo domačina in ekipo Aera Celje. Ekipa Aera je namreč prejšnji dan gostovala v Zrenjaninu in se je prijazno odzvala vabilu gostiteljev.

Glavni del svečanosti je bil predviden za ponedeljek, in sicer sejo skupnega poslovnega odbora in svečano sejo DS. Ob tej priliki sta kolektivu Mladosti predala grb Celja, delo našega umetnika tov. Pongrašiča predsednik konference zveze sindikatov Aera tov. Marjan Mirnik in predsednik delavskega sveta DO tov. Dušan Božič.

Po svečani seji smo si ogledali proizvodne obrate. Mi, ki smo si obrat za izdelavo samolepilnih etiket ogledali prvič, smo bili pri-

jetno presenečeni. Vsi stroji so bili polno zaposleni in izredno dobro vzdrževani, pa tudi delovna disciplina je na zavirljivi ravni.

Že prej smo se v nevezanem razgovoru po seji poslovnega odbora zanimali za podrobnosti okrog nagrajevanja, zmanjševanja bolezenskih izostankov, delovne discipline in drugih življenjskih pogojev zaposlenih.

Proizvodnja skupnega obrata je ob povprečni zaposlenosti akumulativna, kar daje garancijo za nadaljnje uspešno delo in razvoj. (Podrobni podatki o poslovanju so bili objavljeni v eni prejšnjih števil naših Informacij).

Seveda so nas prijazni domačini z vso njim svojstveno gostoljubnostjo povabili na skupno kosilo, ki je potekalo v izrednem vzdušju. Ob prijetnih razgovorih so bila sklenjena še mnoga prijateljstva, ki bodo še poglobljala stike med kolektivoma.

Iz Čuprije smo se vračali prepolni lepih vtisov in prav gotovo se bomo tja radi vračali ob povabilu gostoljubnih domačinov.

naš aero 97

REŠEVANJE STANOVANJSKIH ZADEV DELAVCEV AERA

Po stanju 30. 9. 1983 smo za potrebe delavcev DO Aera Celje kupili 378 družbeno najemnih stanovanj in dodelili kredit za stanovanjsko gradnjo 553 delavcem. Veliko število teh delavcev, ki so dobili stanovanja ali kredit, danes ne združuje več dela v naši DO. Nekateri so se zaposlili drugje, veliko pa je upokojenih.

Trenutno še vedno evidentiramo 86 nerešenih prošelj za dodelitev ali zamenjavo družbenega najemnega stanovanja. Časovno so te prošnje bile vložene v naslednjih letih:

Leto prejema prošnje	Število nerešenih prošelj	%	Želi zamenjavo stanovanja	Podnajemnik
1974	1	1,16	1	—
1977	6	6,98	3	3
1978	11	12,79	4	7
1979	3	3,49	1	2
1980	9	10,46	4	5
1981	11	12,79	5	6
1982	27	31,40	12	15
1983	18	20,93	3	15
Skupaj	86	100,00	33	53

V zadnjih petih letih je bilo vloženih 68 prošelj, ki še niso ustrezno rešene, to je 79,07 %. Pred tem je prošnje vložilo še 18 delavcev, to je 20,93 %, s tem da prosi za zamenjavo 8 delavcev, za dodelitev pa 10 delavcev.

Od skupnega števila nerešenih prošelj je 53 podnajemnikov, to je 61,63 %, ostali želijo družbeno stanovanje zamenjati za ustrezno, to je 33 delavcev ali 38,37 procenta.

Kritičnih je 24 prosilcev, ki so podnajemniki in živijo v skrajno neurejenih stanovanjskih razmerah. Od tega je 12 prosilcev z družino, ostali so samski.

Pregled nerešenih prošelj za družbeno najemno stanovanje po TOZD:

TOZD	Število nerešenih	%
Kemija Celje	22	22,58
Kemija Šempeter	7	8,14
Grafika	34	39,53
DSSS	10	11,63
Trženje	13	15,12
Skupaj:	86	100,00

V tem času je objavljen razpis za zbiranje novih prijav za dodelitev družbenih najemnih stanovanj, zato bo končno število nerešenih prošelj ob koncu letošnjega leta večje od podatkov v zgornji tabeli.

Na področju kreditiranja stanovanjske gradnje, smo v DO Aero Celje zlasti zadnja štiri leta dosegli lep napredek, seveda zato, ker smo v ta namen vložili znatna finančna sredstva. V tem času je kredit dobilo 335 delavcev, v znesku 42.959.002 din, ali v povprečju 128.236 dinarjev na enega delavca. Posebej velja poudariti leto

1983, v katerem so vsi 104 prosilci, ki so imeli ustrezno dokumentacijo, dobili pripadajočo vsoto kredita v celoti. S tem pospešujemo gradnjo lastnih stanovanjskih objektov in sproščanje družbenih stanovanjskih enot za nadaljnje uporabnike.

Od leta 1981 do 1982 smo v SR Sloveniji sprejeli nove predpise v zvezi usklajevanja družbeno ekonomskih odnosov na področju stanovanjskega gospodarstva, z namenom, da bi enotneje reševali omenjene probleme. Enotnejši pristop je potreben zlasti pri reševanju stanovanjskih zadev strokovnega kadra, da se omeji preselevanje v občine in organizacije z ugodnejšimi osnovami in merili za dodeljevanje stanovanj in kreditov. Novi predpisi so manj ugodni zlasti v sedanjem času naše gospodarske situacije, ko inflacija sega v vsak žep.

Zato se pričakovalci družbenega stanovanja otepaajo plačevanja lastne finančne udeležbe, čeprav je to kredit OZD za dobo 10 let. Plačilo lastne udeležbe predvideva zakon, zato se temu ne more izogniti nobeden od delavcev, ki dobi družbeno najemno stanovanje. Višina je odvisna od osebnih prejemkov na člana družine v preteklem letu. Z novimi predpisi so znižani tudi stanovanjski standardi.

V večjih finančnih težavah kot pričakovalci družbenih najemnih stanovanj so graditelji lastne stanovanjske enote. Zbrati morajo znatno višja finančna sredstva za rešitev svojega stanovanjskega vprašanja. Cene gradbenih materialov in storitev vrtoglavo naraščajo. Delavci lastnih prihrankov v glavnem nimajo, kredite pa je potrebno vračati, kljub visokim življenjskim stroškom, ki pa pestijo vse enako.

Franc Jančič

(Nadaljevanje iz prejšnje št.)

Ko vzporedno ocenjujemo problematiko dela v naši DO na tem področju, ugotavljamo, da se kot ponudniki lastne tehnologije pri nastopanju na tujih trgih srečujemo z velikimi organiziranimi družbami iz različnih dežel, ki razpolagajo z ogromnimi znanstvenimi, tehnološkimi in finančnimi sredstvi. Tako je enakovredno nastopanje izredno težko.

Vendar pri tem ne smemo prezreti velike pozitivne vloge, ki jo Jugoslavija ima v DVR. Prednost Jugoslavije je gotovo neizkoriščevalski, pošten in odprt odnos do DVR, ko se oblikujejo pravične cene pri prenosu tehnologije. Pravilen pristop bi bil, da bi s sistemskimi gospodarskimi ukrepi motivirali ustvarjanje in obnovo domačih lastnih tehnologij. Vsekakor tudi s povezovanjem osnovnih nosilcev. Tako bi lahko tudi vplivali na razvoj domače tehnologije in prek nosilcev ter udeležencev izgradili proizvodne programe. Ustvarili bi potencial, ki bi ga lahko prenašali v DVR in s tem zagotavljali svoje dolgoročne cilje s stalno prisotnostjo na tujih trgih.

Jasno je tudi dejstvo, da DVR v pretežni meri niso siromašne na področju surovinskih osnov in delovne sile. Seveda to ni dovolj za uspešno rast nekega gospodarstva in družbe. Med osnovnimi problemi za to je aktiviranje naravnih danosti. Za uspešno razreševanje le-tega so DVR odvisne in usmerjene k uvozu sodobnih tehnologij, znanja in opreme. Potrebna so tudi velika finančna sredstva, s katerimi pa večina dežel ne razpolaga. Vzporedno pa DVR pesti tudi pomanjkanje lastnih strokovnih kadrov.

Tako ob zaključnih ugotovitvah izpostavljamo tri vprašanja:

1. Zaostala, neustrezna socialna struktura v večini nerazvitih dežel, ki je zrastle na skrajno zaostalih proizvodnih sredstvih.

2. Zelo nizka kulturna raven in pomanjkanje strokovnih kadrov.

3. Pomanjkanje kapitala, brez katerega sodobna tehnologija ni dosegljiva.

Vsi ti problemi so še toliko večji, če se pojavljajo hkrati.

Od stopnje razvitosti posameznih DVR pa je odvisno tudi vprašanje oblike prenosa tehnologije in znanja, ki se lahko uporablja v danem trenutku.

Dosedanja praksa je pokazala, da bi se lahko opredelile naslednje oblike:

1. Dolgoročno proizvodno sodelovanje.

2. Nakup opreme ob istočasnem uvozu nove tehnologije in »know-how« (šolanje kadrov, vpeljevanje proizvodnje in podobno).

3. Nudjenje intelektualnih uslug (inženiring in projektiranje, konsultantske usluge na področju tehnologije in upravljanja, nadzor nad investicijskimi deli, predinvesticijske usluge).

4. Izdoba kompletnih tovarn, po sistemu »ključ v roke«.

5. Osnovanje skupnih podjetij — t. i. mešanih podjetij.

6. Pomoč najmanj razvitim deželam.

7. Nudjenje tehnične pomoči po opravljeni izdobi postrojenj in opreme (servisiranje, rezervni deli, verifikacija ipd.).

Enakopravno sodelovanje partnerjev v medsebojnih odnosih se je doslej že velikokrat izkazalo kot izredno pomembno. Odločilna je tudi politična stopnja odnosov, omogoča pa (v primeru našega nastopanja) nekoliko lažji pristop. Obstaja pa sicer še več vzporednih faktorjev pri prenosu tehnologije in znanja.

Naše, predvsem slovenske slabosti, so v pomanjkljivi organiziranosti domačih partnerjev (programiranje, medsebojna informiranost, koordinirani pristop ipd.).

Pomembni so vsekakor naslednji faktorji:

- razvitost partnerjev v deželi sprejemalki tehnologije,
- velikost domačega trga,
- gospodarska struktura,

— obstoj dolgoročnih planov in programov razvoja v posamezni deželi.

Večina DVR nima svojega lastnega tehnološkega sistema. To povzroča neskladje pri skupnem sodelovanju. Prenos tehnologije je vedno sestavni del strategije razvoja, je osnova za načrtovanje proizvodnje, je del in instrument politike razvoja.

Če strnemo ugotovitve, bi lahko zapisali naslednje: Problem Jugoslavije, vzporedno pa tudi DO Aero, ni v tem, da nimamo tehnologij, s katerimi bi lahko nastopali v DVR. Težave so v tem, da ne poznamo dovolj tehnoloških pogojev in tudi tega, katere so tehnologije, ki jih DVR potrebujejo. Premalo je tehnično-tehnološke dokumentacije, ki bi bila pripravljena v takšni pisni obliki, da bi jo lahko predstavili ponudniku. Na voljo tudi nimamo dovolj informacij o tržiščih, ne znamo oblikovati ponudbe, ne poznamo svojih tehnoloških in materialnih možnosti in partnerjev. Primanjkuje nam tudi zaokrožitev tehnološkega znanja in pravnih izkušenj pri uveljavljanju vsega, kar teče vzporedno s prenosom tehnologije. Lastna zakonodaja povzroča še dodatne obremenitve in lahko bi rekli, da nekje celo zavira prenos v DVR.

Skratka, veliko je odprtih vprašanj in problemov, ki nas pestijo znotraj naših organiziranih pristopov pri nastopih na tujih trgih.

V sedanjem trenutku še ne razpolagamo z enotno strategijo in politiko tehnološkega znanja, izdelano na osnovi lastnih danosti. Zato tudi še ne moremo voditi uspešne in smiselne politike prenosa tehnologije iz Jugoslavije.

Prednostne naloge pri uresničevanju zastavljenih ciljev pa so:

1. Razvijati bi morali industrijsko kooperacijo in tudi druge višje oblike gospodarskega sodelovanja. Upoštevati moramo dejstvo skupnega vlaganja, ki pa je najzahtevnejša in pravno tudi

najtežja oblika gospodarskega sodelovanja s tujino, ki lahko ima velike in težke posledice, če do zaželenih ciljev ne pride.

2. Zagotoviti bi morali finančno pomoč lastnih finančnih institucij in raziskati možnosti na mednarodnem denarnem tržišču, kar pa je v sedanjem, zaostrenem gospodarskem trenutku izredno težka naloga.

3. Izdelati bi morali operativne kriterije pri izboru tehnologije za prenos v DVR. Tehnologije, s katerimi razpolagamo, bi morali razvrstiti v določene skupine, ki niso odvisne od drugih partnerjev, po določenem sistemu in s pravilno usmeritvijo.

4. Izredno pomembno je tudi vprašanje seznanjenosti s komercialnega in marketinškega področja.

5. Predvideti in usposobiti bi morali tudi razvoj lastne tehnološke opreme na osnovi lastnega znanja s povezovanjem več partnerjev.

Če vse ugotovitve sklenemo na področju delovanja DO Aero, moramo za uspešen prenos tehnologije upoštevati naslednja vprašanja:

1. Katera so tehnološka področja, s katerimi lahko DO Aero uspešno prenaša tehnologijo, predvsem z vidika stopnje razvitenosti, celovitosti in nevezanosti (tuje licence, patenti in omejitve).

2. Za katero tehnologijo imamo na voljo potrebne kadre, ki so pri procesu prenosa tehnologije potrebni in jih lahko izdvojimo iz normalnega domačega proizvodnega procesa ter usmerimo na področje prenosa tehnologije.

3. Kolikšna so finančna sredstva, s katerimi DO razpolaga sama in kakšna ter kolikšna so finančna sredstva, ki bi jih DO lahko pridobila kot podporo pri prenosu tehnologije.

4. Za pravilno usmeritev tehnologije bi se morala pripraviti strategija posebej za prenos tehnologije, ki mora vsebovati in upoštevati naslednje elemente:

— dosledno in stalno zasledovanje dolgoročnih ciljev razvoja DO;

— upoštevanje tržnih vidikov — t. j. raziskava in izpolnjevanje

tistih elementov lastne tržne politike, ki upošteva dolgoročno prisotnost naših interesov v določenih deželah. Potrebna je tudi razmejitev naših prizadevanj (na eni strani pri klasičnem izvozu, na drugi pri višjih oblikah mednarodnega gospodarskega sodelovanja);

— upoštevanje raznolikosti in različnih možnosti višjih oblik gospodarskega sodelovanja s tujino z uvajanjem postopnosti po načelu od lažjega k težjemu in velikostjo povpraševanja po naših proizvodih;

— zožitev števila projektov na realno število, skladno s finančnimi in kadrovskimi možnostmi v DO.

Pojem in vsebina industrijske lastnine

Izraz industrijska lastnina ni vezan niti na industrijo niti na institucijo lastnine v njenem ožjem pravnem pomenu. Svoje korenine ima v prvem modernem patentnem zakonu iz obdobja francoske revolucije (leto 1871).

V svojem poreklu je bil izraz vezan le na patentno pravo in varstvo izumov, kasneje pa se je razširil tudi na druge institucije zaščite novih tehničnih dosežkov, pa tudi na razlikovalne znake kot instrumente blagovne menjave in njihove uveljavitve na trgu.

Ne glede na teoretično spornost pojma, je industrijska lastnina danes skupni pojem za varstvo med seboj različnih gospodarskih kategorij, ki ga pariška konvencija za zaščito industrijske lastnine opredeljuje takole:

Predmet zaščite industrijske lastnine so patenti za izume, uporabni modeli, industrijski vzorci in modeli, blagovne in storitvene znamke, trgovsko ime, varstvo označbe porekla blaga kot tudi zatiranje nelojalne konkurence.

Skupni povezovalni pojem industrijske lastnine ima danes določeno vsebino kot skupni imenovalec za povezovanje navedenih kategorij pravnega varstva.

V to področje uvrščamo še tehnične izboljšave in kompleksno tehnologijo, zajeto v pojmu »know-how«. Poleg tega pa še licence in pogodbe o prenosu tehnologije.

Ker pri prenosu tehnologije dejansko gre za prenos industrijskega znanja in prenos industrijske lastnine, moramo posebej osvetliti posamezne kategorije industrijske lastnine:

1. Tehnološke inovacije. V sodobnem gospodarstvu ima pojem inovacije definicijo, ki jo povzamemo iz uradne revije Mednarodne organizacije OECD iz leta 1971, po kateri velja za tehnološko inovacijo prva uporaba znanosti in tehnologije za določen nov namen in komercialni uspeh. Inovacija vodi do ustvarjanja novega proizvoda ali znižanja proizvodnih stroškov.

2. Tehnične izboljšave ne ustvarjajo novih tehnoloških dosežkov, so pa nepogrešljiv dejavnik pri izpopolnjevanju obstoječe tehnologije in dviganju produktivnosti.

3. Pod izrazom »know-how« razumemo konstrukcijsko ali tehnološko kompleksno tehnologijo, v kateri so organsko povezani najrazličnejši dosežki v skupno konstrukcijsko ali tehnološko celoto, ki pomeni inovacijo v primerjavi z drugimi konstrukcijami ali tehnologijami.

4. Oblikovne inovacije. Pri teh ne gre za novost v proizvodnji, temveč za novo obliko, s katero sicer že znani proizvod nastopa na trgu. Nove oblike so pogosto med najbolj odločilnimi motivi za nakup proizvoda.

5. Posebna kategorija so znaki razlikovanja blaga in storitev. Tako n. pr. poznamo ime podjetja, ki je pojem za določen izdelek.

6. Blagovne in storitvene znamke. Le-te zavaruje znak, ki je v gospodarskem prometu namenjen za ločevanje blaga oziroma storitev iste oziroma podobne vrste.

7. Označba porekla proizvoda. Le-ta je omenjena na posamezne vrste blaga.

To je sicer le kratek pregled, omeniti pa velja še dejstvo, da pariško konvencijo priznava 90 držav, poleg še nekaterih dogovorov. Vzporedno se pojavljajo močne kritike, predvsem DVR, do münchenske in madridske konvencije, ki so naperjene proti razvitim deželah. Vendar brez njih ne bi bil omogočen normalen potek blaga, v zadnjem času pa tudi prenosa tehnologij. Tako je

praktično nemogoče, da bi katera od držav ostala izven omenjenih konvencij, ki urejajo mehanizme mednarodnega gospodarstva in njegovega sistema prav z industrijsko lastnino. V zakonodaji so zastopana predvsem načela asimilacije in teritorialnosti.

Vloga industrijske lastnine v mednarodnih odnosih je ogromna. Industrijska lastnina je vgrajena v sleherni produkcijski, re-produkcijski in celotni proces svetovnega gospodarstva. Od tod

tudi pomen obvladovanja gospodarskih zakonitosti sedanje znanstvene in tehnološke revolucije, katere glavna značilnost je nenehno ustvarjanje novih in svetovnih trgov, povezanih z narodnimi in mednarodnimi sistemi industrijske lastnine. To obvladovanje pomeni tudi stopnjo razvitosti ali nerazvitosti posamezne države, pa tudi posamezne gospodarske enote — delovne organizacije. Industrijska lastnina je zato postala osnovni dejavnik v premoči razvitih držav, kar kažejo tudi

statistike in analize. 95 % vseh letno razvitih patentov izhaja iz največ 20 razvitih držav. Podobna razmerja se kažejo tudi pri blagovnih znamkah in pri drugih znakih razlikovanja. Nekoliko drugače in manj problematično pa je na področju storitev.

Vse to vodi do izredno zahtevnih nalog, saj moramo obvarovati lastne proizvode, zlasti pri izvozu, kjer moramo izbrati in uveljaviti pravilno pravno zaščito.

Jurij Godec

DELAJMO VARNO

Da bi opozorili na bolj varno in zato previdno ravnanje s stroji in napravami, objavljamo pregled poškodb pri delu v navedenem obdobju.

V mesecu juliju in avgustu je bilo v TOZD Kemija Celje in TOZD Grafika 8 nesreč pri delu.

Poškodovali so se:

1. LUTOLLI Bejtuš iz TOZD Grafika je čistil rakel in tiskovne valje na bakro tiskarskem stroju. Ob zvočnem signalu, ki opozarja, da se naj vsi umaknejo od stroja, tega ni storil, pri tem mu je zgrabil palec leve roke in ga stisnilo med protitiskovni in tiskovni valj.

Vzrok poškodbe:

Ni upošteval navodil za varno delo in varnostnih predpisov.

2. BREŽNIK Peter iz TOZD Kemija Celje je avtogeno varil cevi. Zaradi toplega zraka mu je odšlo drobec v desno oko.

Vzrok poškodbe:

Nepravilna uporaba zaščitnih očal pri varjenju.

3. GROHEK Zoran iz TOZD Kemija Celje je čistil zvar z žično ščetko, pri tem mu je odletel drobec žlindre v oko.

Vzrok poškodbe:

Ni uporabljal zaščitnih očal.

4. KRIŽAN Mihaela iz TOZD Kemija Celje je odvijala papir na odvijalnem stroju, kjer uporablja kuhinjski nož za prerez papirja. Nož je držala v roki, pri tem pa je z nožnim stikalom vklopila stroj, ki je nož odbil, vsled česar se je urezala v roko in trebuh.

Vzrok poškodbe:

Neupoštevanje navodil za varno delo in premajhna pazljivost pri delu.

5. TUMANOVSKI Ljupčo iz TOZD Grafika je nastavljal in zamenjaval vijake na luknjačih. Ker mu je spodrsnil ključ si je prerezal sredinec in kazalec desne roke na pločevini, ki je tik pred luknjači.

Vzrok poškodbe:

Ni uporabljal zaščitnih rokavic in ustreznega orodja.

6. KOKAL Ana iz TOZD Kemija Celje — Loka je rezala in navijala papir. Pri odstranjevanju obrezlin ji je stisnilo kazalec desne roke med dva vrteča se valja.

Vzrok poškodbe:

Ni upoštevala navodil za varno delo in predpisov iz varstva pri delu.

7. FLORJANČIČ Cveta iz TOZD Kemija Celje je prevračala rolo papirja z vzvodno cevjo in se udarila po levi nogi.

Vzrok poškodbe:

Do poškodbe je prišlo zaradi fizične preobremenjenosti.

8. POTOČAN Ivan iz TOZD Kemija Celje je po končanem varjenju čistil zvar z žično ščetko, pri tem mu je delec žlindre padel v levo oko.

Vzrok poškodbe:

Ni uporabljal zaščitnih očal.

Iz opisanih vzrokov nesreč pri delu izhaja, da delavci še vedno premalo upoštevajo navodila za varno delo in predpise iz varstva pri delu.

Roman Turk

V tem letu je bilo v TOZD Kemija Šempeter 6 nesreč pri delu: Poškodovali so se:

ANTLOGA SILVO: kovinostrugar

Kljub uporabi zaščitnih očal mu je drobec ostružka padel v oko, ki se mu je pričelo solziti in je bil nemudoma napoten v obratno ambulanto.

Delavec je predhodno bil poučen o varnem delu po pismenih navodilih in izprašan.

PANČUR FRANC: laborant

Pri zapiranju ventila parovodne napeljave na višini približno dva metra je omahnil in pri iskanju ravnotežja zgrabil za parni cevovod, ki je bil močno vroč. Dobil je opekline po prstih dlani leve roke.

Delavec je bil o svojem delu in nalogah poučen po predhodnih pismenih navodilih in izprašan, kljub temu je opravljal delo drugega brez zaščitnih rokavic.

ROVŠNIK KARLA: oskrbovalec tiskarskega stroja (multigraf)

Pri prevozu palete z električnim vozičkom je prišlo do poškodbe oziroma stisnine desne noge ob podvoje. Poškodba je nastala, ko je delavka med prevozom z akumulatorskim vozičkom pridržavala vrata z levo roko ter stala med podboji, medtem ko je z desno roko opravljala voziček, ki ga je nehote usmerila proti sebi. Delavka predhodno ni bila po-

učena o upravljanju z vozičkom in ni imela opravljenega preizkusa znanja.

KERT BRANKO: klepar

Pri popravilu strelovodne naprave je naloga delavca bila stopiti v poglobljeni del. Pri stopanju v poglobljeni del mu je zaradi kamna, ki je bil v poglobljenem delu, podvilo nogo in pri iskanju ravnoteže je z desno roko udaril po kovinskem nastavku, ki je normalno vgrajen na zidu ob poglobljenem delu tal.

Ob normalni pazljivosti, poučenosti in rednih zdravniških pregledih je ugotoviti, da je nezgoda nastala kot nepredviden dogodek.

KOSTANJSEK RENATA: strojni embaler lepilnih trakov

Pri postavljanju kartona z lepilnimi trakovi (T-22 m 11 kg) v zadnjo vrsto na paleti ji je karton spodletel iz roke. Skušala ga je prestreči še na pravi višini, vendar ji ni uspelo. Karton je padel na palec desne roke ter poškodoval.

Poškodovanka ima opravljen preizkus znanja o varnem delu in je zdravniško pregledana, na podlagi tega se odgovornost za nastanek nezgode pripisuje delavki.

BOMBEEK ELIZABETA: strojni embaler lepilnih trakov

Delavka je po telefonskem pozivu odhitela od stroja do telefonskega aparata in se zaradi zamišljenosti spotaknila na paleto, ki je bila nameščena na transportni poti zaradi trenutnih del in nalog nadrejenega. Pri padcu je udarila z glavo po podu in poškodovala čelo. Delavka je opravila preizkus znanja iz varstva pri delu in nima zdravstvenih omejitev za opravljanje del in nalog.

Odgovornost za nastanek nezgode je prevzel predelavec zaradi založenosti transportne poti, ki je istočasno prehodna pot.

Če primerjamo število nesreč v istem obdobju leta 1982 z zadovoljstvom ugotavljamo, da je število za 50 % manjšalo in da so nezgode tudi po teži poškodb lažje.

Na zaključku poudarjam, naj bi delavci čim prej sami spoznali, kakšne posledice ima odsotnost z dela zaradi bolezni na osebni

dohodek in skušali sami omejiti vsako ne nujno bolniško odsotnost.

Ivan Četina

V mesecu juliju in avgustu 1983 je bilo v TOZD Tovarna celuloze in papirja 13 nesreč pri delu.

Poškodovanci so se:

1. **JAMNIK Janez**, rojen 1961. leta, zaposlen v papirnici kot I. pomočnik strojevodje papirnega stroja, se je poškodoval pri menjavi II. klobučevine na papirnem stroju. Privijal je vijake, pri tem mu je zdrsnil ključ in udaril ob ohišje stroja, poškodoval pa si je sredinec in prstanec desne roke. Poškodba se je pripetila 7. 7. 1983 ob 11. uri, prvo pomoč pa mu je nudil izmenski delovodja v papirnici Peter Dežman, ki je za vzrok nesreče navedel, da se je delo opravljalo v težavnih okoliščinah.

Predloga za ureditev pogojev dela, pri katerem se je zgodila poškodba, ni.

2. **AVDIČ Kemal**, rojen 1960. leta, zaposlen v papirnici kot II. pomočnik strojevodje papirnega stroja se je poškodoval 8. 7. 1983 ob 12. uri pri čiščenju BILLBLADE premaznega agregata na papirnem stroju. Urezal se je na palec desne roke na nožu premaznega agregata. Vzrok poškodbe pri delu je nepredvidnost pri delu.

Predlogov za ureditev pogojev dela, pri katerem se je zgodila poškodba, ni.

3. **MAHMUTOVIČ Fikret**, rojen 1963. leta, zaposlen kot pomočnik sekalca žamanja v pripravi lesa. Poškodoval se je 1. 8. 1983 ob 7.30, ko je padel s tekočega traku za žamanje in si poškodoval levo roko v zapestju. Delavec ni šel s podesta po lestvi, ampak je zaluščal podest po ogrodju transportnega traku, pri tem pa mu je spodrsnilo in je udaril z roko ob nosilec transportnega traku. Vzrok nesreče je neupoštevanje obratovalnih navodil.

4. **ANDANAGIČ Šefkija**, rojen 1964. leta, zaposlen kot pomočnik sekalca žamanja v pripravi lesa se je poškodoval 8. 8. 1983 ob 1.30 pri cepljenju lesa. Iz rok mu je padel metrski hloď na prst desne noge in mu ga je poškodoval. Vzrok nesreče je nepredvidnost in težke delovne razmere.

5. **REŠ Saša**, rojen 1959. leta, zaposlen kot vodar v kemični pripravi vode in energetiki, se je poškodoval 8. 8. 1983 ob 10. uri. Nerodno je odprl vrata v delovno kabino tako, da je razbil šipo na vratih in se porezal po zapestju desne roke.

Vzrok poškodbe je nepredvidnost, predloga za ureditev pogojev ni.

6. **SARKA Mato**, rojen leta 1955, zaposlen kot traktorist na lupilni liniji se je poškodoval 10. 8. 1983 ob 9. uri. Traktorist med drugim opravlja tudi dela in naloge pomočnika pri lupilni liniji in je ravnal les. Ker se je preveč približal izmetovalni napravi, ga je udaril les po glavi. Vzrok za poškodbo je po eni strani kriv les, ki se zatakne na izmetovalni napravi, po drugi strani pa nepravilno ocenjena varnostna razdalja.

7. **AVDIČ Mirsad**, rojen leta 1955, zaposlen kot traktorist na lesnem prostoru, se je poškodoval 12. 8. 1983 ob 12.30. Prevažal je les s traktorjem na prikolici. Pri pripravi lesa je obračal in zaradi neprimerne hitrosti prevrnil traktor, pri tem pa je dobil udarce po telesu in levi roki. Takoj po poškodbi je vodja avtomehanske delavnice pregledal krmilni mehanizem in zavore ter ugotovil, da so v redu. Srečna okoliščina je bila v tem, da ima traktor varovalno kabino. To je že druga takšna prometna nezgoda v tem letu, prej pa ni bilo takšnih nezgod. Ukrepi za preprečitev nadaljnjih takšnih nezgod so v tem, da bodo vsi traktoristi poslani na tečaj za varno upravljanje z traktorjem (do sedaj je bilo dovolj vozniško dovoljenje B kategorije in interni izpit iz varstva pri delu).

Proti obema traktoristoma je v teku disciplinski postopek zaradi neprimerne vožnje.

8. **MERDANOVIČ Muhamed**, rojen leta 1947, zaposlen kot razkladalec surovin, se je poškodoval 15. 8. 1983. Ta dan je bil dodeljen na žaganje lesa na lesnem prostoru. Pri podiranju skladovnice, se mu je les zavalil na levo nogo in mu jo poškodoval. Vzrok nesreče je nepredvidnost pri delu in težki pogoji dela.

bilten OO ZSMS DSSS

VSAKA MLADOST JE POLNA
SREČE IN RADOSTI,
SJAJNEGA PONOSA IN PREŠERNEGA SNEHA!

CANKAR

STATUT ZSMS

Druženopolitična dejavnost Zveze socialistične mladine Slovenije izhaja iz revolucionarnega delovanja Zveze komunistične mladine v letih 1920 do 1948 ter naprednega mladinskega in študentskega gibanja med obema vojnoma, ki je bilo sestavni del boja delavskega razreda Slovenije in Jugoslavije. Zgodovinska predhodnica ZSMS kot demokratične fronte mladih je bila Mladinska osvobodilna fronta. Ustanovljena je bila oktobra 1941 leta v Ljubljani kot organizacija rodoljubne napredne in protifašistične mladine, ki je sprejemala program OF. Poleti 1942. leta je na osvobojenem ozemlju delovala in povezovala mladino Zveza delovne mladine. V začetku leta 1943 je bila ustanovljena Zveza slovenske mladine, ki je uspela povezati večino mladine v narodnoosvobodilnem gibanju. Zveza slovenske mladine je bila sestavni del Združene zveze protifašistične mladine Jugoslavije (USAOJ). Njen prvi kongres je bil od 10. do 12. oktobra 1943 v Kočevski Reki.

Zveza slovenske mladine je po osvoboditvi dežele prilagodila svoje delo novim razmeram in nalogam. Na drugem kongresu junija 1945 v Ljubljani se je preimenovala v Ljudsko mladino Slovenije.

SKOJ in Ljudska mladina Slovenije sta v povojni gradnji porušene domovine in v boju za revolucionarne spremembe dosegla visoko stopnjo idejne in akcijske enotnosti, ki je izvirala iz potrebe po vključitvi celotne mlade generacije v gradnjo socialistične družbe.

Ustvarjeni so bili pogoji, da se mladi združijo v eno organizacijo.

Četrty kongres Zveze komunistične mladine Jugoslavije, ki je bil od 12. do 15. oktobra 1948 v Beogradu je sprejel sklep, da se Zveza komunistične mladine Jugoslavije združi v Ljudsko mladino in da se enotna organizacija mladih imenuje Ljudska mladina Jugoslavije.

Po letu 1951 se je začela razvijati kot organizacija študentske mladine Zveza študentov.

Na petem kongresu Ljudske mladine Jugoslavije, ki je bil 9. 3. 1953 v Beogradu je bil sprejet sklep, da je Zveza študentov samostojna organizacija vendar kot sestavni del Ljudske mladine. Od sedmega kongresa Ljudske mladine, ki je bil od 23. do 26. januarja 1963 v Beogradu se mladinska organizacija imenuje Zveza mladine.

V obdobju med osmim in devetim kongresom Zveze mladine Jugoslavije je bila leta 1972 na III. konferenci ZKJ sprejeta resolucija »Boj ZKJ za socialistično usmerjenost in aktivno udeležbo mlade generacije v razvoju samoupravnih socialističnih družb«. Na 47. seji predsedstva CK ZKJ leta 1974 pa je bil sprejet dokument ki je konkretiziral stališča III. konference.

Dokumenta sta bila izhodišče za pripravo IX. kongresa, na katerem je prišlo do združitve Zveze mladine in Zveze študentov ter Družbenih organizacij in društev, ki vključujejo mladino v enotno druženopolitično in vzgojno organizacijo mladih Zvezo socialistične mladine.

ČLAN ZSMS IMA NASLEDNJE PRAVICE IN DOLŽNOSTI:

— da svobodno izraža svoje interese, jih usklajuje z interesi drugih članov ter na tej osnovi oblikuje in uresničuje stališča ZSMS;

— da aktivno deluje v organizacijah in organih ZSMS, družbenih organizacijah, društvih in drugih

organiziranih oblikah interesnega delovanja in povezovanja mladih;

— da sodeluje pri oblikovanju, sprejemanju in uresničevanju programov, sklepov in stališč na vseh ravneh organiziranosti ZSMS neposredno z osebnim izjavljanjem oziroma prek delegatov;

— da sodeluje pri uresničevanju in utrjevanju socialističnih samoupravnih odnosov;

— da s svojim delovanjem in zgledom vključuje čimvečje število mladih v delo osnovne organizacije, družbene organizacije, društva in druge oblike interesnega organiziranja ter delovanja mladih;

— da voli in da je voljen v vse organe ZSMS in ZSMJ, da sodeluje pri določanju načel in meril za njihovo sestavo ter samostojno druženopolitično delovanje;

— da v vseh oblikah druženopolitičnega dela ZSMS ustvarja razmere za krepitev in razvoj demokratičnih odnosov, kolektivnega dela, odločanja, odgovornosti in javnosti;

— da kritično obravnava delo posameznega člana osnovne organizacije oziroma organa Zveze socialistične mladine Slovenije;

— kot tudi da sprejema kritiko lastnega dela;

— da ugotavlja odgovornost in zahteva odpoklic članov organov oziroma organov, če ne uresničujejo sprejetih sklepov in stališč;

— da aktivno deluje tam kjer dela, se izobražuje in živi;

— da aktivno deluje in uveljavlja stališča ZSMS v delegatskem sistemu, samoupravnih organizacijah in skupnostih, druženopolitičnih in družbenih organizacijah, katerih član je, ter skupaj z drugimi delovnimi ljudmi in občani enakopravno sodeluje v demokratični razpravi, sprejemanju stališč, predlogov, sklepov in njihovem uveljavljanju;

— da se ravna po statutu ZSMS in ZSJ;

— da se usposablja in neposredno razvija delo pionirske organizacije in pionirjev ter aktivno deluje kot mentor v vseh oblikah organiziranja in delovanja Zveze pionirjev;

— da deluje in se bojuje za razvijanje učinkovite družbene samozaščite, obrambnih sposobnosti, za krepitev vseh priprav splošnega ljudskega odpora ter za neodvisnost in suverenost socialistične družbene skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti;

— da krepi vlogo in učinkovitost SZDL;

— da pravočasno, redno in polno obvešča in je tudi obveščen o dogajanjih, problemih, stanju in pobudah v svojem okolju in na sestankih osnovne občinske, republiške organizacije in organizacije ZSMS, v posebni druženopolitični skupnosti.

KAKO ZAGOTOVITI NEUSPEH SESTANKA

KAJ

1. Pred sestankom: Poskrbi da nihče ne zve, o čem bo razprava.

2. Razpošlji vabila najmanj mesec dni prej ali pa pokliči ljudi nekaj ur pred začetkom sestanka po nekom, ki je poučen in ne more biti nobenih podatkov in pojasnil.

3. Navedi, da se bo sestanek pričel približno ob ... uri.

4. Nikomur ne povej, kako dolgo bo sestanek trajal.

5. Posebno pazi na to, da predsednik ne bo imel pojma o vodenju sestanka.

6. Ne pripravi ničesar. Ne daj jasne slike o namenu sestanka, ne pripravi nobenih vprašanj, ki bi pomagala premakniti razprave z mrtve točke.

7. Ne brigaj se za prostor, kjer bo sestanek.

8. V času sestanka ne pozabi vseh telefonskih pogovorov opraviti v prostoru, kjer je sestanek.

9. Vodja sestanka naj govori ves čas sam, namesto da bi udeležence spodbujal k razmišljanju.

10. Ne uporabljaj ponazoritev sredstev in pripomočkov.

11. Glavnih točk razprave nikar preveč jasno ne razloži.

12. Spodbujaj »razpravo na moč« med udeleženci. Čim bolj bo razpoloženje rastlo, tem boljše in lepše bo.

ZAKAJ

O tem bi mogli razmisliti in predložiti material za uspešno in koristno razpravo — to pa je lahko nevarno.

Ker jim tako ostane dovolj časa in lahko brez skrbi odlože priprave. To bo zagotovo pokvarilo sestanek za polovico, ker se mnogi od povabljenih v tem času ne bodo utegnili pripraviti.

S tem zagotovimo, da bodo zamudniki motili z vprašanji, o čem se je dosedaj govorilo. Tisti, ki so bili od začetka, bodo gotovo veseli. Skratka, že na začetku bo vse pokvarjeno.

Tako si nihče ne bo mogel načrtovati dela za ta dan, tako bo gotovo zasovražil sestanke.

Predsednik, ki je prepričan, da je vodenje sestankov nekaj, kar se odvíja samo po sebi kot npr. dihanje, spanje, mora povzročiti več težav kot namerni škodljivci.

Na ta način bo gotovo vse zavrženo. Že začetni sestanek bo ostal do konca zavrožen.

Udeleženci se počutijo ali preveč udobno in postanejo zaspani ali sede na prepihu, na neudobnih stolih ali pa jih zebe. V vsakem primeru se navdušenje za sestanke povečuje.

To razbije tudi najmanje pripravljen sestanek, ker ne ovira samo tistega, ki govori ampak tudi vse ostale. Poleg tega je odlično sredstvo za odvrčanje pozornosti.

Tako nastane prepričanje, da mišljenje navzočih ni važno.

Lahko bi se namreč zgodilo, da bo razprava vseeno uspešna. Toda zakaj neki trud, da bi bil sestanek bolj razumljiv.

Med sestankom bodo sami spoznali, za kaj gre. Razmišljali bodo: »Kaj on pravzaprav želi« ali »Za kaj pravzaprav gre«. Vprašali se bodo, »za kaj je sploh ta sestanek?«

To je zelo zanimivo za tiste, ki neposredno sodelujejo, ni pa poučno za ostale. Vsakdo ima rad ostro razpravo. Zabavno je opazovati, kadar se ljudje prepirajo. Če pri tem postanejo neprijetni in osebni, postane stvar še bolj zabavna.

OSNOVA DOBRIH SESTANKOV

Pred razpravo! Poskrbi za popoln dnevni red, po možnosti s kratkimi obvestili. Dobro je, če ga sestaviš po dogovoru s pomočjo nekoga od udeležencev sestanka.

Pošlji pismena vabila približno teden dni pred sestankom (3–7 dni).

Začni sestanek točno ob določenem času. Sam bodi najbolj točen. Čas je silno dragocen. Vsako »ukradeno minuto« bodo ljudje zamerili.

Najprej določi trajanje sestanka. Ljudje bodo res zadovoljni. Čas moramo načrtovati.

Pouči se o spretnosti predsednika sestanka, dodelaj svoj način dela, če hočeš uspevati pri tem delu, sicer ti bodo slabi odnosi grenili življenje.

Skrbno se pripravi! Pripravi vse možne rešitve. Odgovoren si za urejeno pregledno razpravo o nalogah. Ti si prvi odgovoren za potek, potem šele udeleženci.

Poskrbi, da je prostor za sestanek primeren: dobro osvetljen, čist, ogrevan, zračen ...

Prepreči motnje: telefon, podpisovanje in podobno.

Dovoli predvsem drugim govoriti. Poslušaj pazljivo in potrpežljivo. Poslušati in slišati je umetnost.

Uporabi, če je le mogoče: ponazorila, slike, filme, fotografije, risbe in druge pripomočke in sredstva.

Jasno razloži predmet razprave. Brez zadovoljivih podatkov ni mogoče razpravljati. Zapravi boš več časa z dodatnimi pojasnili. Vedno pomisli, če si dovolj jasen.

Preprečiti nenačrtne in neurejene razgovore in vodi diskusijo in ne dovoli, da te ona vodi.

13. Prizadevaj si, da ena oseba govori kolikor mogoče dolgo, da bo za druge ostalo čim manj časa.

14. Vodja naj se ob razpravi pogovarja s svojim sosedom, rešuje naj pošto, rešuje naj križanke ali pa bere časopise.

15. Izogibaj se jasnim zaključkom v razpravi. Isto velja za odgovornost. Glej, da bo glede tega čimveč nejasnosti.

16. Po sestanku udeležencem ne pošiljaj poročila ali zaključkov razprave.

17. Nikar ne obveščaj ostalih, posebno ne tistih, ki se zavedajo pomembnosti, ali ki bi morali biti o zaključkih obveščeni in bi morali pomagati.

Tako bodo vsi spoznali njegovo mišljenje, težave in poglede na življenje. Za kaj bi izgubljali čas z razpravljanjem o pravem namenu sestanka. Žopet boš naredil vtis, da si sila ljudski, svobodoljuben.

Tako bodo vsi vedeli, kako je vodja skrben in sposoben, da lahko opravlja več opravil hkrati. Če bo kdo to zameril, ni važno. Tebe bodo kot vodjo gotovo poslušali, saj si skrajno »olikan«.

Samo nekateri, zlasti tvoji »so-mišljeniki«, bodo razumeli, kaj si hotel in kaj je bilo sklenjeno. Če bo zaradi tega nastala zmeda, bodo pač krivi drugi. Če ni jasnih sklepov, ni koga klicati na odgovornost.

To vzpodbuja k izogibanju prevzetih odgovornosti in zadolžitve. Utegnil bi neodgovorne in brezbrizne preveč spodbuditi k delu. Čimveč megle, tem manjša vidljivost.

V kolikor bi sestanek lahko imel neke dobre rezultate, ostali o tem ne smejo zvedeti, ker bi v tem primeru lahko vprašali, zakaj se ti predlogi ne uresničujejo. Zakaj bi se obremenjevali z obveščanjem, če nam to povzroča le težave. Ljudje naj sami malo vprašajo, kaj je no-vega.

Prizadevaj si, da čimvečje število prisotnih sodeluje v razpravi.

Pozorno poslušaj diskutanta. Ne podcenjuj udeležencev in ne omalovažuj vsebine o kateri teče razprava.

Po vsakem predmetu razprave terjajo jasne zaključke, roke, zadolžitve in odgovornost. Stvarnost je najboljše orožje proti čvekačem.

Po sestanku pošlji čimhitreje kratko poročilo (zaključke) vsem udeležencem. Samo jasno opredeljena naloga daje nedvomno usmeritev za delo.

Obveščanje je izredno pomembno. Zaradi slabih obvestil so že bile težave. Zato dobro razmisli, kdo mora biti o tem, kar je bilo sklenjeno obveščen. Važno je tudi kako in kdaj. Današnja smotrna dejavnost to popolnoma potrjuje. Končno pa so o obveščanju zakonska določila.

Pripravila: Vesna Kropivšek

PET ZA – ŠTIRI PROTI

»Priznam, da mi že vse skupaj preseda«, je dejal predsednik odbora za medsebojne odnose. »Že tretjič se prepiramo o isti stvari; dajmo tovariši, zadevo moramo zaključiti. No, Janez, še enkrat natančno obrazloži svoj predlog, da bo naposled vsem jasno, za kaj gre.«

Janez se odkašlja in po krajšem obotavljanju: »Kaj bi slepomišili, saj veste, za kaj gre. Jaka je izumil stroček za izdelavo posebnih vzmeti, ki jih ne dobimo več iz uvoza, brez njih pa bi se nam stari ameriški stroj ustavil.«

»Ni res, tudi ročno smo jih že izdelali,« zarenči Tone.

»Da,« mu odgovori Janez, »le da smo porabili osem delovnih ur za štiri vzmeti, Jaka pa jih izdelal sto v eni uri. Koliko vzmeti rabimo za vse stroje, pa sami veste.«

»Le mirno,« poseže vmes predsedajoči, »tudi ostali povejte svoje.«

Mojster Pepi si obliže ustnice, se popraska po podbradku in začne: »Tovariši, nikar ne napihujmo zadeve. Navsezadnje gre le za nekaj centimetrov žice, ne bodimo malenkostni. Jaku je slučajno padlo na pamet, kako naj to naredi, nikjer pa ni rečeno, da ne bi tega pogruntal jaz ali kdo drugi. Naj bi zato iskali priznanja? Dajte no, tovariši, kot vodja izmene je imel Jaka preveč časa na razpolago, pa je iz dolgočasia izdelal napravo. Kaj bi napihovali!«

Janez se nervozno preseda po stolu, roke se mu potijo, hoče nekaj reči, pa se mu jezik zaplete. Šele čez čas izusti: »Kolikokrat pa si ti med dolgočasjem kaj pogruntal, če izključimo šlatanje mlajših tkalk?«

Mojstra Pepija kar vrže s stola, kot bi ga naenkrat sunile v rit vse Jakove zmeti: »O zelenec, ti boš meni očital, pri stroju si zaspal, zalotil sem te.«

Janez se ves trese: »A, tako, pa si pozabil, da sem tedaj popravil stroj vso noč?«

»Tovariši, tovariši, dovolj!« zarohni predsednik. »Tega ni na dnevnem redu. Ostanimo pri osnovni za-

In zdaj dvignite roke vsi, ki menite da gre za vnetje slepiča!

devi: »Ali naj damo Jaku priznanje za njegov strojček ali ne? To je sedaj vprašanje, ne pa vaši prepričani.«

»Iz katerega denarja pa naj bi dali Jaku nagrado?« vpraša Jure.

»Iz mase osebnih dohodkov vendar,« pojasni predsednik.

»Nak, to pa ne, iz našega denarja pa ne; če že moramo nekaj dati, naj da direktor iz reprezentance!«

Moreča tišina.

V razpravo poseže knjigovodkinja Beta: »Veste, iz reprezentance ne smemo. Razumite, ker nismo več uvažali vzmetk, smo imeli manjše stroške in zato več čistega dohodka; razumite, več osebnih dohodkov, zato bi morala nagrada iz teh povečanih osebnih dohodkov, razumete, tako je zapisano.«

»Kaj pa se ti važiš s svojimi paragrafi,« se spet oglasi Jure.

»Plače, no ja, osebni dohodki so naši in če kdo iz njih kaj vzame, bomo imeli vsi manj, to je resnica.« Sledi splošno prerekanje. »Mirno,« zakriči predsednik, »pokličite Jaka, naj še on pove svoje.«

Groba tišina.

Predsednik se ozre po prisotnih in začne: »Vidiš, Jaka, že dolgo razpravljamo kako bi rešili vprašanje novega strojčka, pa bi radi slišali še tvoje mnenje.«

»Ne vem, kaj bi dejal, strojček deluje brezhibno in pri njem ni nobenih nerešenih vprašanj...«

»No, Jaka, nikar se ne sprenevedaj, saj veš, o čem govorimo.«

Mojster Pepi se prilizneno nasmehne: »Jakec, res nam delaš skrbi, sicer pa si sam dejal, da je tvoja naprava malenkost. Se spominjaš, kako smo pred dvema letoma uvedli izboljšavo na tkalnem stroju, ki je zmanjšala izmet za petdeset odstotkov, pa ni bilo nobenega cirkusa?«

»Glej ga, lisjaka,« zakriči Tone. »Dobro veš, da je tudi tisto izboljšavo pogruntal Jaka. Ali nisi prav ti zahteval, da se delavcem ne pove, kdo je napravo izdelal?« »No, tudi tehnični je tako želel; naposled pa moram priznati, da je bilo tako prav, nobenih težav nismo imeli. Sedaj pa za novo napravo toliko hrupa. Jakec, pa ti povej, če ni bilo res tako.«

»Da, vidite, tovariši, res je, nobenih težav. Veste, naposled je resnični krivec vsega moja butica, ki kar naprej nekaj razmišlja. Veste, sem bral, da je na Japonskem delavca sram, če dolgo ne da nobenega koristnega predloga, pa sem mislil, da ne bo škode, če tudi sam...«

»Daj no, Jakec,« se spet oglasi mojster Pepi, »Kdo pa je kdaj kaj takega slišal. Sanjalo se ti je. Kam bi prišli, če bi vsi razmišljali in venomer nekaj spreminjali. Zmešnjava bi nastala, brezposelnost, vse bi vzel hudič. Navsezadnje pa poglej, koliko učenih ljudi imamo, tehnikov, inženirjev, magistrov, pa ti lepo dočakajo starostno upokojeitev, ne da bi enkrat samkrat vznemirili sodelavce z novotarijami. In zakaj se potem ti, Jaka, ženeš, saj še kvalifikacije nimaš?«

Jaka se ozre po prisotnih, z očmi gre od obraza do obraza, ves zmeden je, naposled zine: »Verjemite, nisem imel zlih namenov.« In v tišini, ki sledi, odide kot mesečnik.

Predsednik naposled prekine neprijetno tišino: »Pa le ne bi bilo slabo, če damo Jaku majčkeno priznanje. Predlagam, da se Jaku odobri kot nagrada za izumljeni strojček pet nadur. Kdor je za, naj dvigne roko.«

In glasovali so: pet za, štirje proti.

(Sposojeno iz Delavske enotnosti, 8. 9. 1983, France Tomšič)

PRGIŠČE AFORIZMOV

Ker je do novega spoznanja prišel po logičnih zvezah, so mu očitali, da je karierist.

Imam veliko veselje do življenja, žalosten sem le ob vsakdanjih stvareh.

Sposobni se pri nas do visokih položajev najlažje povzpnejo z liftom.

Tako na široko smo odprli vrata problema, da nam je ušel.

Nekateri menijo, da so svobodomiselni s tem, ko pustijo misli na pašo.

NEODDANO PISMO

Da, prišel je tisti trenutek, ki sem se ga najbolj bal, a je neizbežen. Spet se bo moralo vse skupaj končati in moje srce bo nehalo biti zanj. Priznam vam, da mi v nobenem pogledu ni vseeno, vendar...?

Nisem tiste vrste človek, ki bi vse skupaj jemal, kot dan za dnem v tem življenju.

Da, imam jo rad po svoje, ampak spet v nepravem času. Človek bi rekel, da sem ženskar, ki vidi samo ženske, punce, da živim samo za ljubezen, da me ne zanima nič drugega, kar je verjetno bolj zanimivo, bolj važno za življenje in obstoj. To je že res, da je mnogo stvari, ki so važnejše v življenju vendar iščem človeka, žensko, ki bi ji lahko zaupal, delil z njo mnogo stvari, bil z njo nežen in na koncu tudi srečen ker živim.

Tako pa preživljam polom za polomom in zaradi tega iskanja, ki nikoli ne najde iskanega.

Da, prizadet sem kot že tolikokrat do sedaj, nočem jokati, saj bo še vse dobro, moje globoko upanje mi pravi — našel bom, da našel bom!!!

V bistvu sem ogorčen nad samim seboj, le zakaj hočem prebiti zid in se ne umaknem pravi čas???

Oh da, to je moje (ona) neverjetno upanje kate-rega »tratom« pretežno za te stvari, v bistvu pa bi ga potreboval le zase, ampak to zaradi tega prekle-tega zdravja.

Spustil bom vse skupaj iz rok in živel zase, le zase in se našel v celoti. Verjetno bom potem tisto, kar bi moral biti zdaj, človek, ne pa šleva, da absolutno šleva, ki postane tako nemočna kadar je treba reči zbogom za vedno. Meni zaljubiti se, ni nobena umetnost, paziti se pa je največja na tem našem umetnem svetu krivic, lakot, vojn in vsega slabega.

Pišem razumno, s pomočjo srca, ki mi razkrije mnogo resnic.

Preveč čutim, preveč stopim stvari v jedro in prehitro vem zakaj gre. Preklemano težko se mi dozdeva živeti za avto, pijačo, hrano, skratka tja v en dan.

Toliko za enkrat, sledi še nekaj takšnih spodbujajočih vesti zame — le zate.

JAZ

priloga ZSMS 5

SPOMINI

Kako lepi so trenutki, ko mladost prihaja v nove oblike. Kot droben poganjek na hrastovi veji, ki se izoblikuje v listič in že daje slutiti svojo moč in zrelost prihodnjih dni. Čeprav so ti trenutki razblinjeni v šolski vsakdan in odhajajo ter prihajajo mirno, neopazno, jih vsi čutimo, navdajajo nas z napetostjo in energijo, dajejo nam slutiti minljivost časa, ki teče, teče, teče... Kot reka, v katere isto valovanje nam nikoli ne bo dano stopiti dvakrat. In hip, ki je minil, bo ostal za vedno priklenjen v ječi preteklosti.

Dozorela je nova generacija maturantov. Štiri leta so minila kakor blisk. V sebi skrivajo čas brezskrbnega prijateljstva, neugnane mladosti, učenja in medsebojnega spoznavanja, prvih uspehov in prvih razočaranj, čas, ko hotenje in želje polnijo telo in kričijo po svobodi. Živeti! Želimo si živeti!

Kmalu se bomo razšli. Leta, v katerih smo skupaj preživeli znoj in sejali smeh, se iztekajo. Napoveduje se konec in hkrati začetek. Začetek pisanih možnosti, skrivnostnih labirintov, novega življenja, ki se bo v vsakem razkrivalo s tisočeriimi obrazi. Veliko bo še koncev. In vsak od njih bo imel pred sabo nov začetek, zakaj vsak konec je hkrati začetek, dokler je tu mladostna svežina, optimizem in želja po boljši, lepši, višji obliki bivanja.

In tu smo sedaj mi.

Vsak s svojimi načrti, predstavami, željami, vsak s svojim življenjem in svojo prihodnostjo.

Čutimo vedrino, ki nas pelje dalje, majčkeno nas tudi stiska pri srcu, zakaj križpotje, na katerem se bomo ločili, ni več daleč.

Prijetna so tudi ta skupna šolska leta, malo nam je žal za njimi, toda prišla bodo druga z novimi mikavnostmi, novimi doživetji.

Stare težave bodo pozabljene. Ostali bodo le lepi, najlepši spomini na odrgnjene šolske klopi, »strašni« kateder, »še bolj strašne« profesorje, kreda, ki je

vedno zmanjkovala, tablo ki ni nikoli bila dovolj lepo zbrisana, levega soseda, ki te neprestano zbada z šestilom, desnega soseda, ki piše tajne pamflete vsem v splošno zabavo med strogo resnim poukom, sošolce, prijateljstva, petice, kole, bate, šuse in nešteto, nešteto stvari.

Mi ne odhajamo. Mi prihajamo!

Vesna Kropivšek

RAZMIŠLJANJE

Dolgo časa nisem takole sedel in poslušal glasbo in bil popolnoma sproščen. Ampak kljub vsemu, to je resnica in lepo mi je. Razmišljam o vseh mogočih stvarih, a ne iščem ciljev, ker mi niso potrebni.

Tudi nanjo mislim, vendar nočem si spremeniti življenja z bedastimi forami o nekakšnem skupnem življenju, saj na koncu smo le mi in nihče nam ne greni življenja. Šele dan današnji mi je jasno kakšno vlogo ima ob vsem tem srce in pol metra nad njim glava, ki kuha misli in kako pomembno je kombinirati s tema dvema stvarima. Verjamem v moč razuma v prisotnosti srčnih zadev.

Spoznal sem napake, ki sem jih počel v preteklosti. Neumnež jaz!!!

V. B.

ŽIVLJENJSKA RESNICA

Že v pradomovini se je človek odločil, da ne bo živel sam: odločil se je za življenje v dvoje. Življenje v dvoje to pomeni delitev skrbi in bridkosti, pomeni prijateljstvo in spoštovanje. Življenje v dvoje pomeni tudi smeh in srečo v dvoje. Prepira in tegob so krivi tretji?

UGANKE

Ročice steguje,
jeziček navija,
po belih si prsih
znake nabija.

(f0115 1ufes1p)

Na vročem, pekočem,
se sivček rodi
brž z doma uide,
se v daljavi zgubi.

(u1p)

Zavija, zavija,
pa sploh ne zavije,
z istega mesta
nesrečo nam vpije.

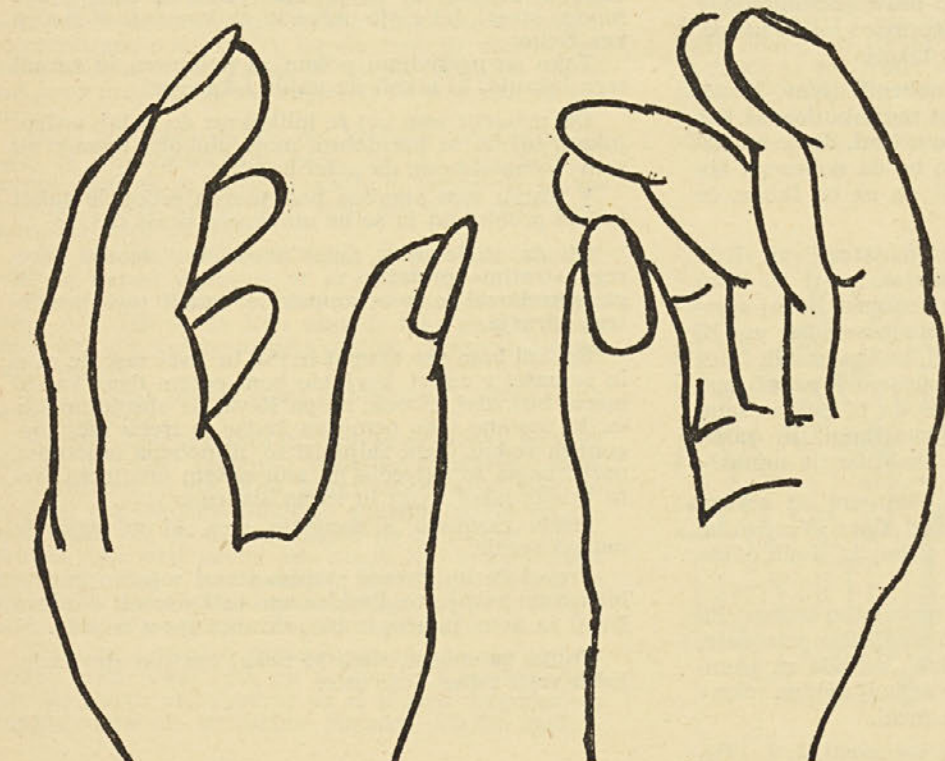
(s1rena)

Gejte! Tale hišica
eno oko le ima
vendar skozenj gledamo
sliko daljnega sveta.

(10121012101)

Oči, roke in trup kot mi,
hodi, govori, caplja,
pa vendar to še človek ni,
ker je brez srca.

(10q01)

Večna ljubezen je čudovita, samo škoda, da traja tako kratko!

ALI JE LJUBEZEN ...

Ali je ljubezen to, da v stiski pomagaš sočloveku?
Ali je ljubezen, če v dežju vzameš prijatelja pod svoj dežnik?

Ali je ljubezen to, da ti začne srce hitreje biti,
ko zagledaš ljubljeno osebo?

Ali pa je ljubezen materin nasmeh na izmučenem
obrazu, ko prvič stisne svoje dete k sebi?

Ljubezen je čustvo, ki ga doživljamo od rojstva do
smrti,
vsak dan našega življenja. Na tisoče pesnikov, psi-
hologov in navadnih ljudi se je že spraševalo, kaj
je ljubezen.

Ali je že kdo uganil? Ljubezen je kakor sonce, ki se
razlije nad deževnim jutrom in prežene meglo, je
kakor voda, ki jo piješ, kadar si hudo žejen.

Dajem ti vsa najina srečanja,
moje sne, moja jutra in somrake;
Dajem ti del oranžnega neba
in sonce v svojem zahodu,
dajem ti vse moje pesmi
vse moje smehljaje in poljube.
Dajem ti eno popoldne in tisti
prekleti vodnjak najinih želja;
Dajem ti vse nedozorelo žito
in zemljo po dežju,
in tisto svežino, ki sva jo
zapazila prvi večer.
Dajem ti vso mojo tišino,
ker sprejel sem vse tvoje napake.
Dajem ti sebe!

Miki

Negdje u daljini slutim
da ču nočas biti tvoja
jer tvoj miris i topli pogled
želim uz ljubav tvoju.

Sjećam se, kad je nebo bilo
puno tvojih i mojih suza
i kad su cvjetovi
imali gorak miris.

Tada si me poljubio
a ja nisam to željela
sad znam da onaj poljubac
imao je lažan sjaj.

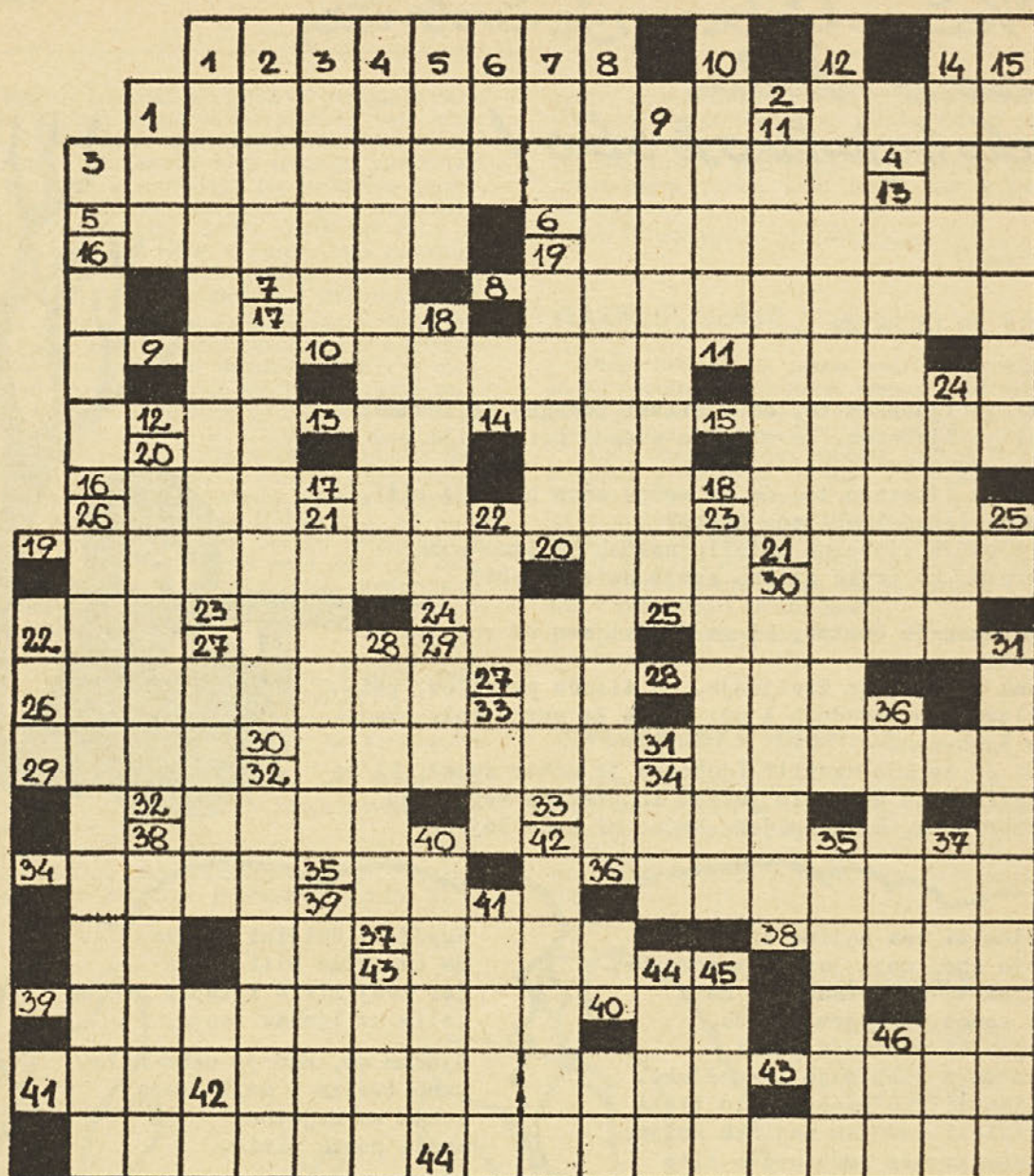
Na kraju svega želim
da sazna srce tvoje
što o meni pričaš
dal sam ikada bila tvoja.

Rosa

Zrem skozi okno, dežuje. Vreme je surovo z mojo dušo, ki je polna nje, ki jo
ljubim, a okolica napravi stvar še bolj nedostopno.
Hrepenenje se vrača, a vse skupaj se konča ob pogledu na dežne kapljice, ka-
tere neustavljivo in brezhbno padajo na strehe hiš, ceste in polico mojega
okna. Še vedno le hrepenim in vprašam vas ljudje, kje se konča to hrepenenje?

VII

NAGRADNA KRIŽANKA — NAGRADNA KRIŽANKA — NAGRADNA KRIŽANKA —

VODORAVNO: 1. Eden od proizvodov TOZD Kemija Šempeter; 2. Brezalkoholna pijača; 3. Priimek in ime vodje DSSS; 4. Avtomobilska oznaka za Celje; 5. Delno pobarvani lasje; 6. Človekova trdna volja; 7. Avto oznaka za Pančevo; 8. Obdobje v književnosti; 9. Janez Trdina; 10. Nerodnež; 11. DO v Laškem; 12. Oznaka za erbij; 13. Delavski svet; 14. Strd; 15. Eksotična rastlina; 16. 2; 17. Enaki črki; 18. Vrsta papirja; 19. Naziv ansambla, ki je igral na pikniku Aera; 20. Reka v SRBiH; 21. Črna četrt; 22. Solmizacijski zlog; 23. Krajevna skupnost; 24. Moško ime; 25. Dramska skupina — Trnovlje; 26. Vroč zemeljski pas; 27. Avtomob. oz. Reke; 28. Pod; 29. Klica; 30. Navada; 31. Reka v Egiptu; 32. Vrsta frizure; 33. Priimek pevca — Paul; 34. Ročka za čiščenje pluga; 35. Znak za ameracij; 36. Proga; 37. Egipčanski sveti bik; 38. Starosta; 39. Drag kamen; 40. 100 m; 41. Oziralni zaimek; 42. Praznik delavcev Aera; 43. Mozoljava koža; 44. Priimek vodje TOZD Kemija Celje.

NAVPIČNO: 1. Glavno mesto SRBiH; 2. Vek; 3. Falot; 4. Okrasno drevo; 5. Barva kože; 6. Črke abecede; 7. Inicijalki nekdanjega predsednika celjske občine; 8. Znani kitarist — tuji; 9. Praznik muslimanov; 10. Žensko ime; 11. Okamenela smola; 12. Strojepisec; 13. Moško ime; 14. Mlado tele; 15. Balkon; 16. Ime pevca Pestner; 17. Iver; 18. Znanstvena razprava; 19. Glavno mesto Italije; 20. Kocina; 21. Vrsta cigarete; 22. Veznik; 23. Staro ljudstvo; 24. Primorska ljudska jed; 25. Samoglasnik; 26. Oddelek v TOZD Grafika; 27. Javno prevozno sredstvo; 28. Vrsta pihalnega instrumenta; 29. Robič Ivo; 30. Ime umorjenega predsednika El Sadata; 31. Posebnež; 32. Zaslepljenci; 33. Veznik; 34. Kratica Novi Tednik; 35. Pisar; 36. Rt; 37. Košare; 38. Glavno mesto Japonske; 39. Mešanica; 40. Dalmatinsko žensko ime; 41. Panther; 42. Vrsta alkoholne pijače; 43. Atletsko društvo Kladivar; 44. Oddelek v TOZD Kemija Celje; 45. Otok na Jadranu; 46. Avtomobilska oznaka za Kragujevac.

(Križanko sestavile: Krivec, Poljanšek, Ramšak)

Rešitve pošljite v uredništvo »Naš Aero« do 16. 11. 1983.

Nagrade — posebno presenečanje!

9. BIŠČEVIĆ Senad, rojen 21. 4. 1960, zaposlen kot razkladalec surovin na lesnem prostoru, se je poškodoval 17. 8. 1983 ob 10. uri. Pri odpiranju vrat vagona za kaolin, so se vrata zataknila in ko jih je povlekel je zadel v vagon in se poškodoval po levi nogi.

Predloga za ureditev pogojev dela ni.

10. OVEN Franc, rojen 1924. leta, zaposlen kot vodja skupine v kovinarski delavnici, se je poškodoval 22. 8. 1983 ob 12. uri v belilnici pri demontaži eguter valja I. filtra. Pri spuščanju valja je veriga ročnega verižnega dvigala ušla preko verižnika, ker veriga na koncu ni imela razširjenega dela in valj je padel z višine 20—30 cm delavcu na desno nogo in mu poškodoval prst na desni nogi. Teža valja je okoli 400 kg. Delavec ni uporabljal predpisanih čevljev z jekleno kapico, tako da so mu morali v kliničnem centru

amputirati prvi členek palca. Ročno verižno dvigalo je bilo nepravilno, dolžnost vodje skupine pa je tudi ta, da delovna sredstva pred uporabo pregleda. Po poškodbi so takoj dvigalo preizkusilo v kovinarski delavnici (valj in dodatna obremenitev) in je dvigalo držalo. Dvigalo smo dali pregledati še pooblaščenemu zavodu (ZVD SRS v Ljubljani), ki je izdal za ročno verižno dvigalo certifikat, da ustreza predpisom o varstvu pri delu. Seveda je bilo pred pregledom potrebno dodati na verigo razširjeni člen.

11. ŽERJAV Bojan, rojen leta 1953, zaposlen kot ključavničar v kovinarski delavnici, se je poškodoval 23. 8. 1983 ob 8. uri. Pri dviganju ventila s tal se mu je snelo ročno kolo, za katero je držal ventil. Ročno kolo je bilo samo nasajeno na navojno vreteno in ni bilo privijačeno z vijakom. Ventil, težak okoli 10 kg je padel

na levo nogo in mu poškodoval zadnji prst. Kljub temu, da je delavec nosil čevlje z jekleno kapico — ventil ga je z robom zadela takoj za robom kapice. Vzrok poškodbe pri delu je nepravilno dvigovanje ventila.

12. MIHOVEC Marjan, rojen leta 1958, zaposlen kot ključavničar v kovinarski delavnici se je poškodoval dne 23. 8. 1983 na poti na delo ob 5.30. Postrani je stopil na stopnico in si poškodoval palec desne noge.

13. MEHIĆ Vehbija, rojen leta 1958, zaposlen kot pomočnik sekalca lesa se je poškodoval 31. 8. 1983 ob 18.30. Ta dan je opravljal dela in naloge cepljenje lesa. Pri cepljenju klad na cepilnem stroju se je metrska klada zavalila in mu stisnila nogo ob cepilni stroj. Vzrok poškodbe je nepredvidnost pri delu, predlogov za ureditev pogojev dela ni.

Darko Cafuta

PINOTANI ALI KEMIJSKI DERIVATI LESA

Uvod

Pri kemični predelavi lesa v celulozo nam po klasičnih tehnoloških postopkih ostaja 50 % lesne mase v odpadnih lužnicah. Ob dragem lesu, zahtevah po čistem okolju in ob vsesplošnem pomankanju surovin, energije in hrane je sulfitna lužnica pomembna odpadna surovina.

Sestava sulfitnih lužnic

Sulfitno lužnico dobimo pri proizvodnji celuloze s kemično predelavo lesa.

Les je sestavljen v glavnem iz celuloze, hemiceluloz in lignina. Celuloza in hemiceluloze so polimerizirani sladkorji, lignin pa je sestavljen iz fenil-propanovih enot, ki so povezane v neomejeno tridimenzionalno strukturo.

Namen proizvodnje celuloze je pridobiti iz lesa čim več celuloze v kolikor mogoče nespremenjeni obliki. S kuhanjem lesa po sulfitnih postopkih lignin raztopimo v sulfonirane fragmente različnih molekularnih velikosti. Žal pa se

tudi del hemiceluloz zaradi hidrolize porazdrobi do topnih sladkorjev. Za proizvodnjo celuloze izkoristimo tako le 50 % lesne mase, ostalo lesno maso dobimo v odpadnih lužnicah. Sestava odpadnih lužnic je odvisna od lesa, uporabljenih kislin, načina kuhanja itd. Pri kuhanju smrekovega lesa po kalcijevem kislem bisulfitnem postopku dobimo n. pr. sulfitno lužino naslednje sestave:

Sestava sulfitne lužnice smreke	
Lignosulfonske kisline	43 %
Hemilignini	12 %
Hemiceluloze in uronske kisline	7 %
Monosaharidi	22 %
D — glukoza	2,6 %
D — xyloza	4,6 %
D — manosa	11,0 %
D — galaktoza	2,6 %
L — arabinoza	0,9 %
Ocetna kislina	6 %
Aldonske kisline	6,7 %
Neznane snovi	3,3 %
	100 %

Uporaba sulfitnih lužnic

Sulfitne lužnice so vodne raztopine, sestavljene v glavnem iz lignosulfonatov in sladkorjev.

Molekule lignosulfonatov in molekule sladkorjev se med seboj močno razlikujejo po velikosti molekul, po kemičnih lastnostih in uporabi.

Sladkorje uporabljamo kot hrano pri fermentaciji za pridobivanje alkohola ali krmnih kvasov.

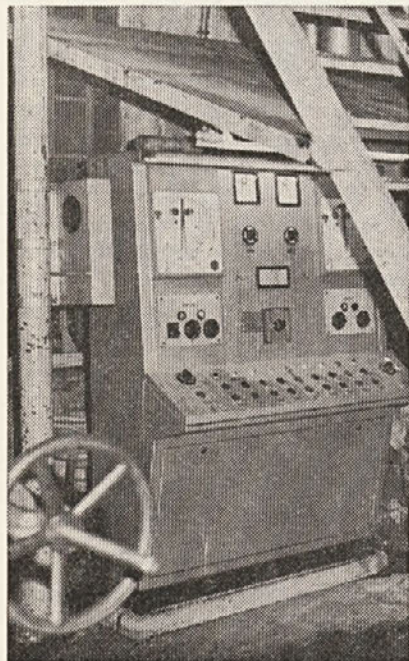
Lignosulfonska molekula, ki je s svojo propansko verigo povezana v večje nepolarne enote s polarnimi sulfo in karbonilnimi skupinami služi kot disperzijsko in stabilizacijsko sredstvo.

Soli lignosulfonatov z več ali manj sladkorji uporabljamo torej kot dispergatorje v suspenzijah kaolinov, bentonitov, kred, cementov, betonov itd. Posušeno sulfitno lužnico uporabljamo pri briketiranju raznih materialov.

Lignosulfonska molekula je z ozirom na svojo fenolno zgradbo

primerna za kondenzacijo s fenoli.

Po klasični tehnologiji direktna ločba sladkorjev od lignosulfonatov ni mogoča. Nekatere tovarne ločijo obe komponenti tako, da sladkorje fermentirajo v alkohol ali krmilni kvas. Lignosulfonat je visokovredna naravna polimera, ki jo žal še premalo poznamo in jo še vedno uporabljamo kot gorivo ali spuščamo v reke.

Sulfitna lužnica in okolje

Celulozna industrija zelo onesnažuje okolje. Računajo, da odpadne vode, ki nastanejo pri proizvodnji 1 t beljene celuloze, porabijo za biološko razgradnjo v petih dneh (BPK₅) 288 kg kisika.

Čiščenje odpadnih voda celulozne industrije je draga. Redukcija biološke porabe kisika (BPK₅) za 1 kg stane 0,45 DM računajoč obratovanje biološke čistilne naprave ter stroške kapitala za investicijo. Za biološko razgradnjo ene tone lignosulfonatov potrebujemo ca. 130 kg kisika.

Majhne celulozne tovarne ne zmorejo investicijskih in obratovalnih stroškov za čiščenje odpadnih voda.

naš aero 104

Ekonomika proizvodnje lignosulfonatov

Ker je izkoristek lesa pri proizvodnji celuloze ca. 50 %, je lahko proizvodnja lignosulfonatov enaka proizvodnji celuloze.

Sulfitne lužnice so 10–14 % vodne raztopine. Pralne vode celuloze, ki prav tako vsebujejo lignosulfonate, pa so še bolj razredčene. Zaradi visoke cene energije je klasično vakuumsko uparjevanje sulfitne lužine ekonomsko vprašljivo, če jo uporabljamo kot gorivo ali proizvajamo enostavne lignosulfonate.

Za koncentriranje sulfitne lužine z dvostopenjskim vakuumskim izparilnikom porabimo 245 kcal za kg izparjene vode. Za 1 kg 55 % sulfitne lužine potrebujemo 4,58 kg 12 % sulfitne lužine, izparimo 3,58 kg vode ter porabimo 877 kcal.

Kurilna vrednost 1 kg 55 % sulfitne lužine je 1.880 kcal. 1 kg tekočega lignosulfonata zamenja lahko 0,188 kg nafte, oziroma doseže kot gorivo 18,8 % ceno nafte. Ob sedanji ceni nafte ta cena lignosulfonata ne pokriva investicijskih in obratovalnih stroškov uparjevanja sulfitne lužnice po klasični tehnologiji. Večstopenjski vakuumski izparilniki porabijo seveda manj energije, vendar je ekonomičnost povezana s kapaciteto. Novejša strokovna literatura omenja izparevanje s pomočjo termokompresije in možnost koncentriranja sulfitne lužine in pralnih vod z uporabo tehnologije hiperfiltracije ter koncentriranje in frakcioniranje z uporabo tehnologije ultrafiltracije. Te tehnologije so energletske cenejše.

Na svetovnem tržišču dosegajo enostavni lignosulfonati ceno 0,05 \$/kg suhe snovi, specialni lignosulfonati pa tudi do 0,4 \$/kg suhe snovi. Proizvodnja krmilnega kvasa iz sulfitne lužine je v zadnjem času zaradi pomanjkanja beljakovin in ugodne cene pridobila na pomenu. Stroški proizvodnje kvasa s stroški kapitala upoštevajoč 20 % anuiteto stanejo pri proizvodnji kvasa 13.000 t/letno 1.195 DM/t kvasa. Cena kvasa je 1 \$/kg. Na tono sulfitne celuloze lahko proizvedemo ca. 130 kg kvasa. Kvas vsebuje 50 % beljakovin. Krmni kvas se uporablja kot kr-

mivo za živali. 2 kg kvasa daje prirastek 1 kg mesa.

Ekonomika proizvodnje lignosulfonatov gre torej v smer modernih tehnologij, ki porabijo malo energije ter v smer proizvodnje specialnih lignosulfonatov ter proizvodnje specialnih sladkorjev, kvasov in encimov.

Kako rešujejo problematiko lignosulfonatov po svetu

Celulozne tovarne rešujejo problem odpadnih sulfitnih lužnic na različne načine. Mnoge odpadne luge uparjavajo in nato sežigajo, druge odpadne luge še dodatno kemično obdelajo, posušijo in prodajo, četrte odpadne lužnice spuščajo v reko.

Ker je čiščenje odpadnih voda celulozne industrije težavno in drago, Japonci, Amerikanci in Skandinavci intenzivno raziskujejo nove cenene tehnologije proizvodnje in nove uporabe lignosulfonatov ter širijo proizvodnjo.

N. pr. Tovarna celuloze Lignosol Quebec, Kanada proizvaja 150 Kt/letno celuloze po kalcijevem bisulfitnem postopku, je povečala z letom 1982 proizvodnjo lignosulfonatov od 50 Kt/letno na 120 Kt/letno. Tovarna Borregaard, Norveška, je začela s proizvodnjo lignosulfonatov leta 1968, leta 1979 je povečala proizvodnjo na 50 Kt/letno, leta 1982 na 120 Kt/letno.

V novejši strokovni literaturi so objavljene temeljne študije o zgradbi lignina.

Les je vendar rastoča surovina našega sveta in idealen akumulator sončne energije, nafta jutrišnjega dne.

Kako rešujemo problematiko lignosulfonatov v AERU

V Aeru, TOZD Tovarna celuloze in papirja Medvode sulfitno odpadno lužnico vakuumsko uparjavamo, kemično obdelamo in sušimo v atomizerju.

Letno proizvedemo 3.300 t različnih lignosulfonatov. Proizvodnja je omejena z načinom odvzema sulfitne lužnice od celulozne suspenzije ter s kapaciteto izparilnikov in atomizerja.

(Nadaljevanje na 111. strani)

KOLESARJENJE

V lanskem letu smo pri komisiji za šport in rekreacijo ustanovili kolesarsko sekcijo in po enoletnem delu se že kažejo uspešni rezultati.

Kolesarska sekcija Aero šteje 35 članov, ki so se v letošnjem letu udeležili naslednjih akcij:

Maj — rekreacijsko kolesarjenje Celje — Dobrna — Celje — Kozjanski maraton

— Trim kolesarjenje okoli Celja

Junij — rekreacijsko kolesarjenje Celje — Mozirje — Celje

Julij — Pohorski maraton

— maraton Franja

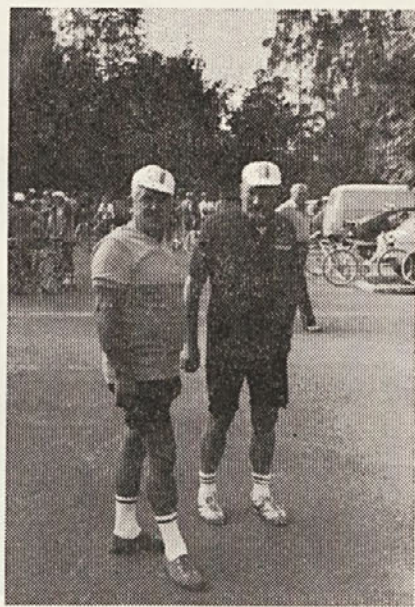
Avgust — maraton Treh src
September — Celjski maraton

Oktober — dirka za pokal Merx
Vse sodelavce, ki bi želeli postati člani kolesarske sekcije vabimo, da se javijo vodji sekcije — Acu Ibraimovu v obrat Jasnit, TOZD Kemija Celje.

—SP—

Udeleženci celjskega maratona

Leta niso važna, važno je sodelovati!

Maraton treh src

Veselo razpoloženje po maratonu

BILI SMO NA MRZLI GORI

Sobotno megleno in malce deževno vreme, ni kazalo, da bomo imeli planinci našega društva, naslednji dan izlet v sončnem vremenu.

Nedelja 2. 10. 1983, je bila izbrana za našo zadnjo visokogorsko turo, tokrat na Mrzlo goro nad Okrešljem.

Posnetek je s poti proti Savinjskemu sedlu. Takole nekako je izgledalo megleno morje, ki je pokrivalo v jutranjih urah ves okrešljski predel in vso Logarsko dolino. Na desni je v ospredju gre-

Z nami so bili planinci z malo slabšo kondicijo, zato so ostali na Okrešlju.

Skupina šestih pa smo jo po krajšem počitku mahnili naprej proti Savinjskemu sedlu. Že po polurni hoji se je nad nami odprlo modro nebo, sonce nas je obsijalo, pod sabo smo gledali

ben proti Grofički, v ozadju pa znana podoba troglave Raduhe, posneta z Logarske strani. Iz megle, v levem delu slike, pa že pronicajo v sonce vzhodni grebeni Mrzle gore.

Zbrali smo se, žal v zelo majhnem številu pri Vrtnici v Celju. Jutro je bilo hladno, po tratah je bila prva slana. Obetal pa se je lep sončen dan.

Peljali smo se do slapa Rinke pod Okrešljem, od koder smo v dokaj zmernem tempu odšli proti planinskemu domu na Okrešlju.

Prijetnega in veselega vzdušja ni manjkalo že ob začetku poti, čeprav nas je ves čas spremljala gosta megla.

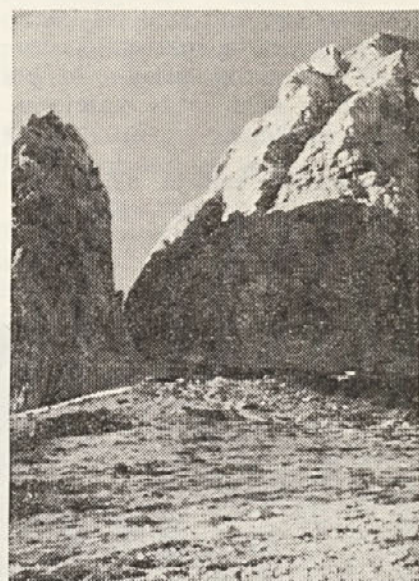
Malo zadihani in prepoteni smo si odpočivali ob čaju in malici na Okrešlju.

megleno morje, nad njim pa v soncu bleščeče planine — Ojstrico, Planjavo, Brano, Tursko goro, Rinke in našo Mrzlo goro.

Po dobri uri hoje, smo malce počivali na travnati planoti in v nasprotni steni opazovali alpiniste, ki so imeli svoj trening v plezanju.

Bili smo pred vstopom v skale. Že malo pred tem nas je opozorila tabla z napisom »samo za izkušene planince« in »pot ni zavarovana.« Vedeli smo, da se bomo srečali z goro, ki ni ravno lahko dostopna.

S primernimi nasveti in pod vodstvom vodnika Mira smo se

Pravijo, da so posnetki sosednjega ostenja, posnetki z Mrzle gore, kaj neobičajni. Res je, tja kamor le poredkoma zaidemo, se nam gore pokažejo drugače. Le težko si lahko dočaramo, da med obema vertikalama je zajeda Turskega žleba. Nekoliko nagnjen fotoaparati je samemu žlebu sicer omilil strmino in tudi prave dolžine ni videti, je pa zato levo greben Turske gore postavil bolj navpično. Na desni je pa v polovico v sonce zavita mala Rinka.

začeli vzpenjati proti zadanemu cilju.

Hodili smo strnjeno skupaj, kajti kamenje te gore je zelo krhljivo in že ob mali neprevidnosti lahko pride do usodne nesreče. Sonce nas je vso pot močno grelo, tako da nismo imeli občutka, da smo že v mesecu oktobru.

V dolini obarvane bukve in pa macesni, ki že počasi spreminjajo barvo, so to potrdili.

Dobro razpoloežni, smo v rekordnem času slabih treh ur prišli na cilj — vrh Mrzle gore.

Na vrhu, je že sedela skupina mladih planincev, ki so prišli na vrh čez Hudi prask.

Uživali smo ob pogledu na okolico. Celo Triglav nam je bil bližju.

Planinci AERO Celje so 27. in 28. septembra v okviru programa o varstvu narave organizirali čistilno akcijo na Korošici.

Očistili smo poti in njihovo okolico, zasuli smo jamo s smetmi ob koči in pripravili novo za naslednje leto.

Ostala je še sanacija smetišča, ki je nastala že pred leti in ga je potrebno zasuti z gramozom. Nujno pa je opozarjati vse planince

(skupine) in ne nazadnje tudi o-skrbnika, da bodo skrbeli za redno urejeno odlaganje smeti.

Ko zaključujem to kratko poročilo, se obvezujem, da bom do prihodnje sezone pripravil opozorilne table (gora ni smetišče) itd. in jih namestil na začetku planinskih poti.

Sekcija za varstvo narave
Blaž Črepinšek

Po uri in pol počitka na vrhu, smo se previdno vračali nazaj proti Okrešlju.

Tekočina in nekaj hrane, sta nam dala novih moči za spust v dolino.

Nadihani svežega zraka, smo posedli v avtobus, vendar za kratek čas. Med potjo smo ob cesti zagledali gobe — »tintarice«. Vsi smo se zapodili med nje. Čeprav so bili že pred nami pobiralci teh gob, je še ostalo nekaj za nas.

Takoj je padla ideja, da si te gobe pripravimo v najbližji gostilni.

Tako je tudi bilo.

S pomočjo lastnice gostalne smo si pripravili zelo okusen gobov prigrizek.

Dobrega razpoloženja in pesmi ni manjkalo vse do Celja.

Poslovali smo se z željo, da se ponovno srečamo v večjem številu na naslednjem izletu.

Pinter Zofka

V našem članku smo zapisali pa tudi drugače je res, da je Mrzla gora težko dostopna, divja, razčlenjena, strma in zato lepa. Res niso odveč opozorila na razpotju pred vstopom v samo steno. Med potjo nas kar dostikrat presenetijo izredno ozki in skopi stopi, posebno v prečnicah. Grebenski prehodi so ozki in zaradi krušljive skale ter levo in desno z globokimi prepadi težavni in nesigurni. Klinov in jeklenih vrvi je zelo malo. Od vseh pa je le ena čvrsta in napeta. Kar verjeti se ne da, da moraš naprej v takšen svet, ki ga kaže slika desno. In če tudi je takšna navpičnica le nekaj nad deset metrov, ti postaja vse tesno in marsikomu res nehote zastaja dah. Levo na sliki je sosednja štajerska rinka.

Posnetki in besedilo Perc Franc

Na naši šoli se učenci in učence vključujejo v razne krožke. Vsak dan deveto uro. Med njimi tudi novinarski krožek. Obiskuje ga mnogo učencev iz petega in šestega razreda. V glavnem pa učenci osmega razreda. Dopisujemo v več različnih časopisov, na primer v: Pionir, Novi tednik, Pionirski list, 7 D, Nedeljski dnevnik, glasilo DPM, glasilo Aero, ... Izdajamo šolska glasila. Lani je izšlo osem števil Stopinj mladosti. Med temi sta bili dve številki, ki so ju pripravili samo mladinci. Člani novinarskega krožka redno pišemo spise, ki jih tovarišica hitro popravi. Vsak teden napišemo po en spis, saj časopisi izhajajo enkrat na teden. Pri krožku smo zelo zadovoljni in upamo, da bomo v tem šolskem letu napisali še več kot lani.

Iris Hertiš, 8. b

POHOD NA RESEVNO

V torek nam je razrednik povedal, da bomo odšli naslednji dan na pohod. Rekel je, da se bomo povzpeli na Resevno. Vsi smo se veselili. Povedal je, kje in kdaj se bomo zbrali.

Naslednji dan smo se zbrali na železniški postaji. Ura je bila sedem in vsi smo bili točni. Čez petnajst minut je pripeljal vlak. Takoj smo vstopili in se peljali do Šentjurja. Tam smo izstopili in nadaljevali pot peš. Pot je bila dolga in zato so nekateri hodili počasneje, saj niso imeli toliko moči, da bi dohiteli prvo skupino. Prišli smo do vrha, od tam pa je bil lep razgled na Rifnik in Šentjur. Seveda smo se na vrhu malo okrepčali, potem pa pekli kostanj. Po dveh urah smo se vračali proti Šentjurju. Hodili smo bolj počasi, zato nam je tudi vlak ušel. Nekateri so počakali na vlak, ostali pa so se odpeljali v Celje z avtobusom.

Robi Kristan 8. b

oba — COŠ Fran Roš
Celje

DOPISUJTE

V NAŠ AERO

SEKTORSKA GASILSKA VAJA

V tovarni je bila 30. 9. 1983 izvedena sektorska gasilska vaja, katere se je udeležilo 88 članov iz 10 gasilskih enot.

Vaja je bila predhodno pripravljena in obravnavana na posebnem sestanku poveljnikov gasilskih enot in sektorja Medvode, ter zastopnika milice Medvode.

Vaje so se udeležili:

GD Color Medvode,
GD Donit Medvode,
GD Sora Slovenijales,
PGB Ljubljana,
GD Aero Medvode,
GD Sora,
GD Preska,
GD Zg. Pirniče,
GD Zbilje,
GD Smlednik.

Pri vaji sta sodelovala tudi različniška oddelka milice Medvode, predvsem pri urejanju prometa in zavarovanju. Vaja je v osnovi potekala po načrtu. Vse gasilske enote so odpeljale na požar ob 17. uri iz svojih gasilskih domov, razen PGB Ljubljana, ki je odšla na požar po telefonskem pozivu.

Vajo je v začetku vodil domači poveljnik, kasneje pa sta pri vodenju ефектно sodelovala sektorska poveljnika.

Potek vaje je pokazal naslednje:

— gasilska oprema gasilskih enot področja Medvod je v glavnem dobra in v osnovi zadostna. Potrebni bi bili še dve avtoci-sterne in nekaj novih prenosnih črpalk. Najmanj so društva opremljena s sredstvi radio-zveze;

— za gašenje takega požara bi praktično bile potrebne vse ga-

silske enote, ki so na vaji sodelovale, s pripombo, da bi poklicna gasilska brigada Ljubljana morala sodelovati z več in bolj-šimi gasilskimi vozili;

— na osnovi te vaje cenimo, da bi bilo potrebno za takšno gašenje 2000—3000 litrov penilnega sredstva;

— odvzem vode za napajanje gasilskih cistern iz dosedanjega vodovodnega omrežja je nezadosten, saj bi večini avtoci-sterne zmanjkalo vode v času 8—10 minut, kljub napajanju iz hidran-ta;

— napajanje naše avtoci-sterne iz stabilne črpalke je bilo dobro, če se uporaba vode pravilno razporedi;

— dovoz na vajo so delno tudi ovirale ozke dovozne poti in mehak teren izven tlakovanih površin;

— napajanje gasilskih cistern z PMB iz kanala bi bilo komaj zadovoljivo, če bi vsako cisterno napajale po dve PMB 800 litrov na minuto. Tu pa je že morda vprašljiva zadostna količina B-cevi;

— dovoz gasilskih vozil bi bil

še nekoliko hitrejši, če ne bi bil zaprt most na reki SORI.

Ker vsaka vaja pokaže tudi na zadeve, katere je treba dopolniti ali izboljšati, naj tudi za to vajo navedem najbolj opazne:

— vodenje takih vaj mora biti strogo;

— poveljniško mesto je potrebno označiti;

— med izvajalci vaje je bilo ponekod še preveč govorjenja;

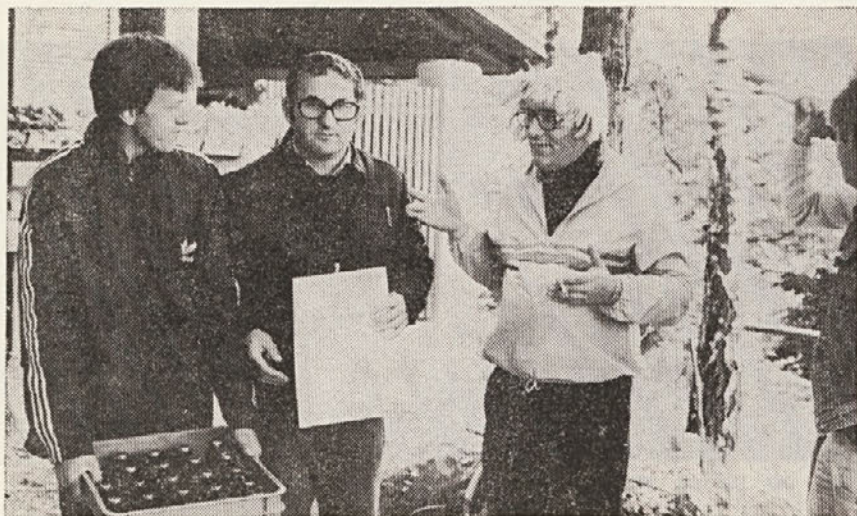
— na požarišču ni bilo ustrezne interne (radio) zveze.

Verjetno so bile še posamezne zadeve, vendar upam trditi, da je vaja zelo uspela, čeprav je trajala le kratek čas.

Po končani vaji je oceno vaje podal poveljnik občinske gasilske zveze Ljubljana-Šiška in lahko rečem, da je pravilno poudaril potrebnost takih vaj, sodelovanj s poklicno gasilsko brigado in milico. Vsekakor zasluži posebno pozornost tudi resna pripravljenost za vajo in sama udeležba na vaji vseh prisotnih članov. Mislim, da bi se take vaje morale pripraviti tudi v drugih tovarnah in na terenu.

PRVI TRNEK AERA

Zmagovalna ekipa Tozd grafika

Vztrajanje je odlika ribičev

Veselo razpoloženje po lovu

24. septembra je bilo na Šmartinskem jezeru že 12. tekmovanje za I. trnek Aera.

Zbor ribičev je bil ob 8. uri pri ribiški koči, kjer je bilo žrebanje lovnih mest in priprave na začetek lova.

Lov je trajal do 11. ure, ko so bolj ali manj uspešni ribiči svoj plen prinesli na tehtanje.

Nauspešnejši je bil Maks Nidorfer s 170 gramskim ploščičem, drugi po uvalu je bil Bojan Šalamon s ploščičem in zelenkama skupne teže 74 gramov, 50 gramskega ploščiča je ulovil Božo Cizej, tri zelenke s skupno težo 40 gramov je ulovil Marjan Horjak, 20 gramsko zelenko je ulovil Roman Ramšak in 16 gramsko zelenko je uspel uloviti Drago Pušnik.

Ekipno zmago je osvojila ekipa TOZD Grafika s 188 grami rib, drugo mesto je osvojila ekipa DSSS s 77 grami, tretje mesto ekipa TOZD Kemija Šempeter II. 72 gramov in četrto mesto ekipa TOZD Kemija Celje II. s 43 grami.

Ostali ribiči in ekipe so bili brez ulova.

Peter Svet

16-gramski ulov

KRIVICA NA RIBIŠKEM TEKMOVANJU ali zakaj ni zmagal tekmovalac z najtežjo ribo?!

Sobota, 24. septembra — lepo jutro na Šmartinskem jezeru. Sonce topi jutranjo meglo in pri ribiški koči se zbirajo tekmovalci »oboroženi« s priborom za lov in seveda s potrpljenjem.

Po žrebanju lovnih mest tekmovalci pričnejo z utrudljivim pripravljanjem vab. Eni se odločajo za lov na zelenke, drugi lovijo krape, tretji (teh je največ) namakajo trnek kar tako.

Dve uri in pol lova poteka v dokaj mirnem vzdušju, izmenjujejo si nasvete in steklenice, nekateri tarnajo, da imajo doma veliko dela in kako so se sploh lahko odločili za lov in že omenjeni (ti, ki namakajo trnek kar tako) vztrajajo vse do konca.

Žvižg, konec lova. Tehtanje ulova, kazalec na »vagi« se ne umiri, ribice poskakujejo in zevajo za vodo. Tehtanje ulova zadnjega tekmovalca, kazalec na tehtnici kaže najtežji ulov. Riba je mirna, velika, lepa rožnate barve z velikimi zobmi. Vrstijo se strokovna ugibanja imena — babuška, plastična riba itd. Glej čudo, diši po morju.

Lojze Pongrašič sprejema čestitke, uspel je uloviti morsko ribo — zobatca v sladkovodnem jezeru.

—SP—

Ali bo palica vzdržala veliko ribo?

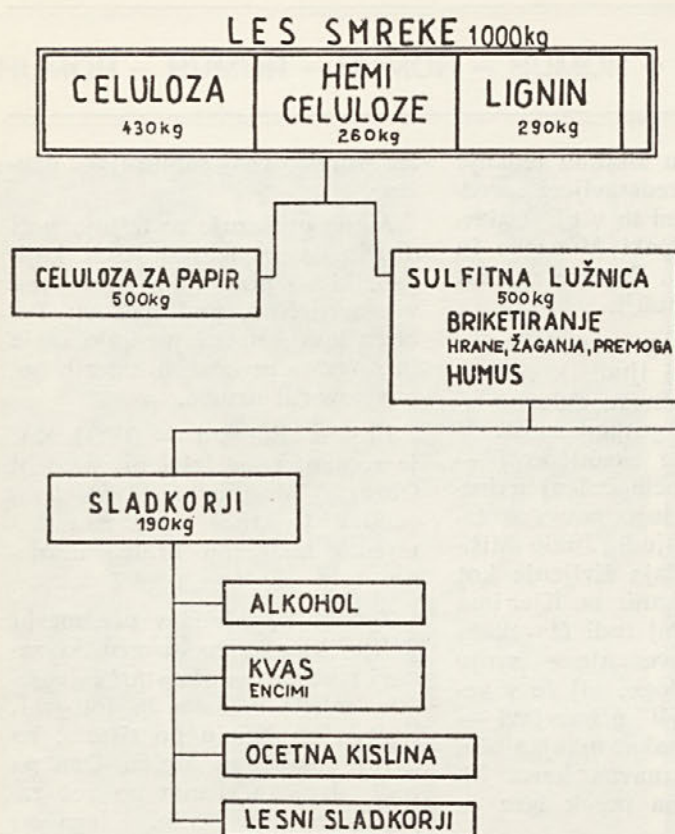
Velika je, velika samo kako je priplavala v jezero iz morja?

— Ali bo to normalna zabava ali pa moram kaj obleči?

Od kod neki je ta riba?

UPORABA SULFITNE LUŽNICE

(Nadaljevanje s 104. strani)

Po asortimanu lignosulfonatov nismo zadnji v Evropi. Proizvajamo različne soli lignosulfonatov, ki vsebujejo še ca. 30 % sladkorjev z naslednjimi komercialnimi imeni in uporabnostjo:

Pinotan CL je kalcijev lignosulfonat, oziroma posušena sulfidna lužnica. Uporabljamo ga v šamotni industriji in livarsvu.

Pinotan MILK je nevtraliziran kalcijev lignosulfonat. Uporablja se za briketiranje živinske hrane. Mnogo ga izvažamo.

Pinotan SK je amonijev lignosulfonat. Uporabljamo ga kot pomožno strojno sredstvo.

Pinotan Na 607 je natrijev lignosulfonat in ga uporabljamo kot disperzijsko sredstvo za kaoline, krede in v preparatih za zaščito rastlin.

Pinosol je modificiran lignosulfonat, sestavljen iz natrijevih, železovih in kromovih lignosulfonatov in se uporablja kot disperga-

tor in stabilizator suspenzij pri vrtanju vrtin za nafto.

Betonit CB je modificiran lignosulfonat. Znižuje porabo vode pri pripravi cementnih malt in betona ter zvišuje trdnost betonu.

Pinatoi je naravna ligninska polimera z dodatkom anorganskih pigmentov.

Načrtujemo razširitev proizvodnje lignosulfonatov na 18.000 t letno. Z rekonstrukcijo celuloze nam bo dana možnost 90 % zajetja sulfidne lužine. Zavedamo se, da je vakuumsko uparjevanje z dvema stopnjama energetske drago, zato je poznavanje modernejših tehnologij za nas zelo pomembno. Kupili smo pilotno ultrafiltracijsko napravo in preizkušamo uporabnost nove tehnologije. Želeli bi ločiti sladkorje od lignosulfonatov v sulfidni lužnici in proizvajati specialne lignosulfonate, sladkorje pa fermentirati v krmni kvas. Naša tovarna bi lahko proizvedla

odvisno od kvalitete od 7.300 t do 11.000 t specialnih lignosulfonatov in ca. 2.300 t kvasa. Skupaj s strokovnjaki Inštituta za celulozo in papir razvijamo specialne dispergatorje in lignosulfonate, ki bodo sposobni sokondenzacije z fenolnimi smolami. Z Zavodom za raziskavo materiala in konstrukcij raziskujemo nove dispergatorje za cement. Sodelujemo z vrsto tovarn, ki testirajo nove proizvode:

Z INO sodelujemo pri razvoju novega dispergatorja in stabiliza-

torja za betonitne suspenzije. S Termiko, Škofja Loka preizkušamo nov lignosulfonat, ki bo služil kot delni nadomestek fenolne smole.

Z Lesonitom, Ilirska Bistrica raziskujemo vpliv dodatka lignosulfonata fenolni smoli pri proizvodnji lesonita. Tudi v Meblu nas poznajo.

V Chromosu testirajo naše specialne dispergatorje.

Z Jugotaninom v Sevnici sodelujemo pri razvoju pomožnih strojil.

V Zagrebački tvornici papira preizkušajo uporabo pinotana za dvig CMT vrednosti v flutingu.

Menim, da je orientacija naše tovarne v proizvodnjo pinotanov pravilna. Če bi razširili in poglobili raziskave in pohiteli z projekti, bi imeli še možnosti za uspešen plasma specialnih lignosulfonatov na evropskem trgu.

PREBERITE, NE BO VAM ŽAL

Dnevi so vse hladnejši, krajši in vedno pogostejše megleni. Skratka jesen in zima sta tu, čas, ko se vse pogostejše odločamo za to, da večere preživljamo doma, na toplem. Morda bo marsikdo segel po knjigi in tako popestril konec delovnega dne.

Tako vam priporočamo: preberite:

Mire Jaworczakowe — **PO SONČNI STRANI**, je mladinska zgodba, ki je izšla pri Mladinski knjigi letos. Pričuje delo je namenjeno mladini, vendar bo brez dvoma ugajalo tudi odraslim bralcem.

Pisateljica ustvarja v delu Po sončni strani prijetno vzdušje, živahno in tipično za dekleta, najstnice in pubertetnice. Z obilico pestrih dialogov nas povede v domačo vsakdanost mladih. Priča smo tegobam odraščajočih deklet, ki iščejo svojo pot v življenje. Seveda nas vodi skozi konfliktno situacijo, ki nastaja med starejšimi in mladimi, zaradi ljubezni. Zaplet pa ne nastane samo pri starejših, ampak tudi med dvema dekletoma. Čeprav se na zunaj dogaja malo, v dekletih viharajo viharji, nastajajo za njihove pojme zelo velike stvari, veliki problemi, ki jih je treba premagovati samostojno, kar ni niti malo lahko, saj so to sanje, ki so na videz nepremostljive ovire, ki si jih postavljajo same s svojim čustvovanjem, iluzijami in sanjarjenjem. Delo je lepa, nežna pripoved, ki ga lahko štejemo med romantične. Verjetno je prav to, kar pri tem delu bralca še bolj pritegne.

Jokioma Mišima — **POMLADNI SNEG**, je roman, ki je izšel pri Pomurski založbi letos.

Zgodba je postavljena na začetek tega stoletja — na Japonsko. Glede na to, da nam je Japonska književnost malce tuja, prav tako kot je daljna ta otoška dežela, bo morda za marsikoga, ravno zato — to delo zelo zanimivo. V začetku tega stolet-

ja in v širokem albumu tedanje družbe sta predstavljeni predvsem dve družini in v njiju glavna junaka, Kijoaki Mocugae in Satoko Ajakura. Zaplete se, kot pri Romeu in Juliji.

Pomladni sneg nam odkriva nekaj lastnosti ljudi, ki jih že poznamo natančno, delovno — disciplino in gospodarnost. V okviru japonske eksotičnosti — praznikov cvetočih češenj in drugih podobnih dogodkov spoznavamo različne ljudi. Jukio Mišima nam podaja življenje kot skrivnostni mehanizem. Kjer ima vsak del — torej tudi človek in vsako njegovo vedenje — svojo nepogrešljivo vlogo, saj že v veliko preprostejši primerjavi — igri kart — vsaka manjkajoča, odvečna ali zaznavna karta bistveno vpliva na potek igre — življenja.

Japonska se je v začetku našega stoletja precej evropizirala, vendar je v marsičem ostala vklenjena v svoja izročila. Tako so zlasti spoštovali vladarske rodovine kot vrhovne svetosti — nam zdi zelo čudno.

Tudi v pričujočem delu se dvor odkriva kot neusmiljeno načelo, spricho katerega so usode posameznikov in narodov brez pomena. V mlinskem kolesju predpisov, obredov in izročil, nam nerazumljivim, se znajdeti tudi Kijoaki in Satoko, njuna mlada ljubezen in njun boj za osamosvojitve iz brezobzirnega mehanizma zakonikov. Celo vera v preseljevanje duš, ena od skrivnostnih vzhodnih tolažb, je samo blag obliž za njuno bolečino, kakor je sneg, le dobrodejno pregrinjalo, družbeno tako surove žaloigre.

V **POMLADNEM SNEGU** se nam japonsko življenje kaže v nerazumljivih skrajnostih — po eni strani estetsko in inteligentno govorjenje ter občudovanje drobnih dogodkov — po drugi strani pa neusmiljeni surovi harakiriji, do katerih imajo kot svobodne gospodarice duš in te-

les pravico vsaj samurajske družine.

Avtor prikazuje nadaljnje poti družin v naslednjih treh knjigah, ki so prav tako prevedene v slovenščino, pod naslovi: *Pobegli konj*, *Hram jutranje zarje* in *Angelov propad*, o katerih bomo govorili drugič.

Bojana Bolgara — **DVOJČKA**, je roman, ki je izšel pri Založbi Obzorja Maribor že 1961. leta, vendar je kljub temu marsikateremu mlademu bralcu neznan.

Zgodba se odvija v predmetju Sofije, kjer se na tovarniški zabavi srečata bodoča starša dvojčkov, mlada delavka in fotograf. Seveda on kmalu po tistem, ko osvoji mladenko, izgine. Ona pa rodi dvojčka. Fanta po več zapletih pusti v jaslih. Enega od njiju posvojita zakonca brez otrok — profesorja. Tako se življenjski poti dvojčkov ločita. Eden postaja vzoren sin in pridni učenec, drugi ob svoji neugnanosti materi bolj malo hodi v šolo, saj ima druga pota. Vendar na koncu dvojčka le zaživi ta skupaj, saj po žalostni smrti matere, posvojijo Brajkovi poleg Milana še Dragana.

Preberite, ne bo vam žal.

— Seveda, seveda, tovariš direktor — Vse akte sva natanko preštudirala!

**Že res, da je mladenka mična, zala . . .
A kadar delaš, glej jo skoz očala!**

**Če delavec se zna zavarovati,
naj zase poskrbé še birokrati!**

**– Policaj pravi, da se je našemu
zabojčku z rožami na balkonu utr-
galo dno!**

**– Všeč mi je tale jed,
namenjena tistim, ki bi
radi shujšali . . . dajte mi
štiri porcije!**

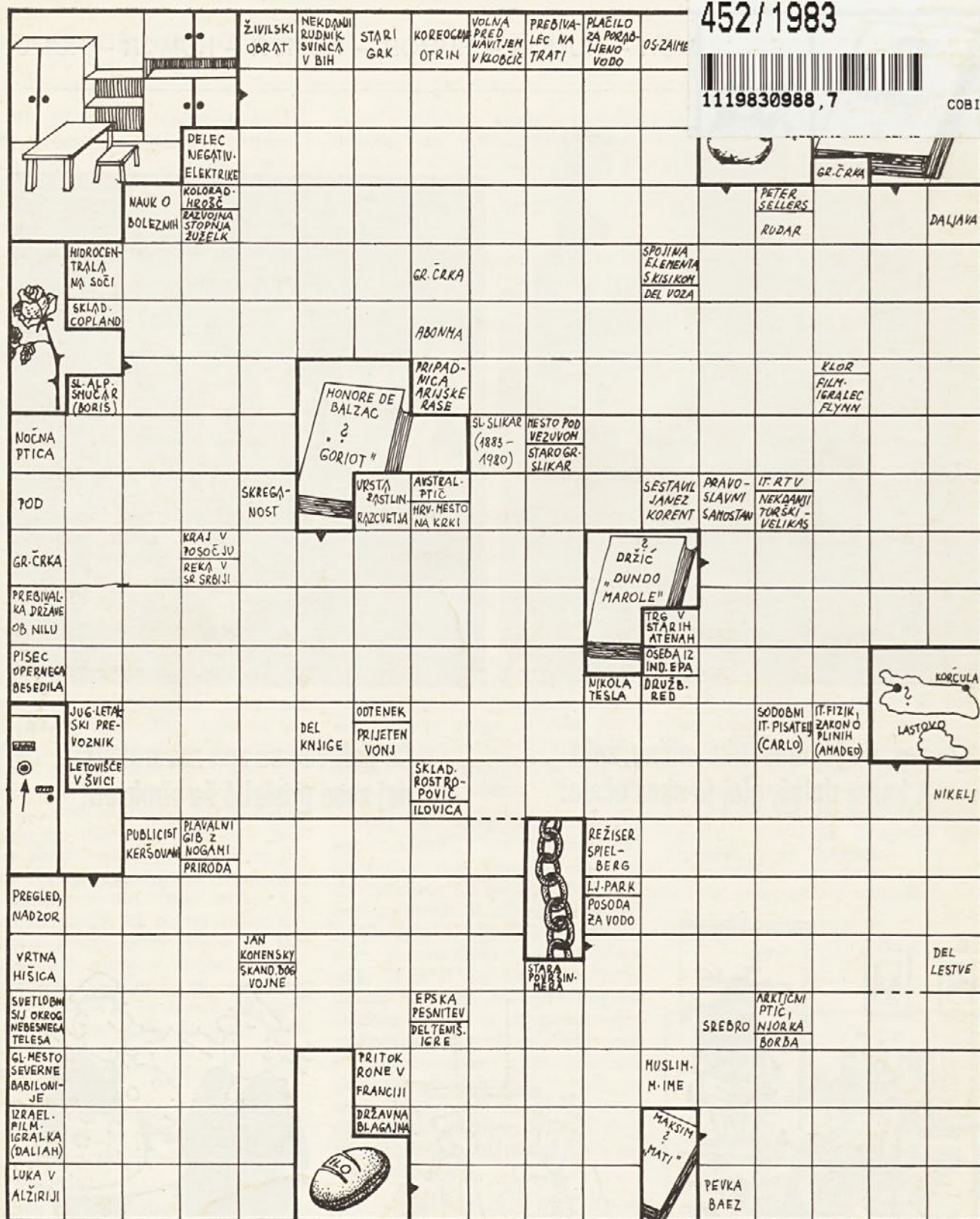
**– Poročnik, precej slabo vplivate
na moralo potnikov, se vam ne zdi?**

452/1983

1119830988,7

COBISS

Za nagradno križanko št. 6 smo prejeli 32 rešitev.

Nagrade je žreb razdelil takole:

1. nagrada Marovt Metka — TOZD Kemija Šempeter
2. nagrada Kolar Ivanka — TOZD Medvode
3. nagrada Žohar Ivan — TOZD Kemija Šempeter

Rešitve pošljite na običajen naslov do 16. 11. 1983.